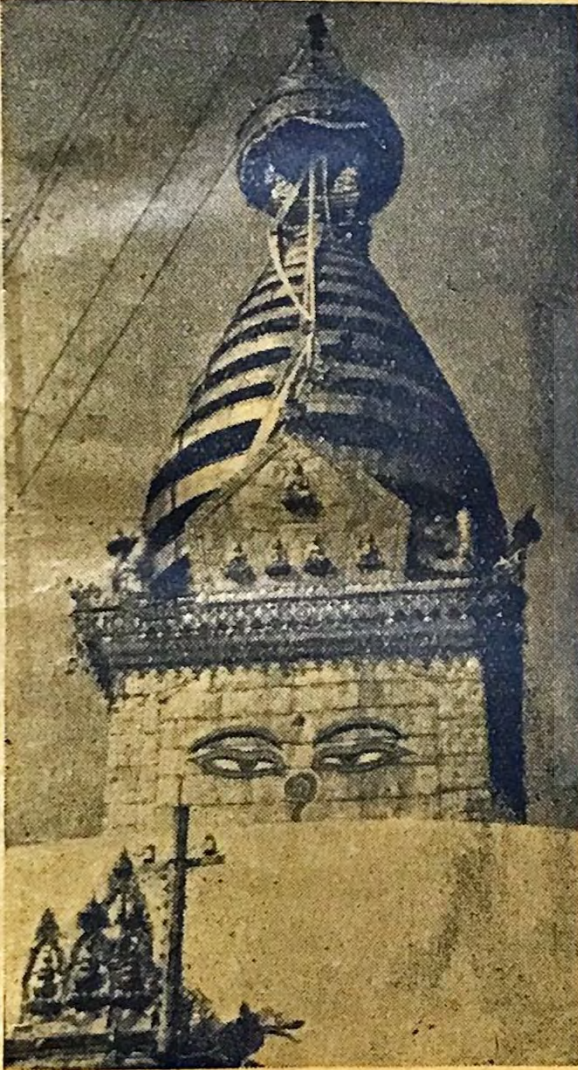

धम्मपद्य

नेपाल भाषाया लय्-पौ

थुगु अंकया ज्वलं

विषय	पौल्या
बुद्ध-वचनमृत	
संघ नायक प्रज्ञानन्द	
महास्थविर—भिक्षु संवर	२३२
राज हंसयात (कविता)—श्री चित्तधर 'रहस्य'	२३५
धुमक्कड़ मन—श्री गुलावरत्न वाजपेयी	"
श्रीमान धर्मादित्यजु नाप	
यलया संक्षिप्त भ्रमण—श्री पूर्णकाजी	२३७
जगया चाला—श्रीमती वसुधा	२४२
उद्देश्य—श्री लालधन 'शाक्य'	२४३
मेघ गर्जन (कविता)—श्री आशाराम 'शाक्य'	२४४
महास्थविर आनन्द—श्रामणेर सुदर्शन	"
स्वंगू प्रश्न—श्री लियो टल्सत्वाई	२४८
शब्द रचनाया छुं चुलि—श्री आदि वज्राचार्य	२५१
समाचार—	
धर्मोदय सभाया ल्या—	

मीगु नेपाल देशया दकसिबे प्राचीनगु
तथा प्रख्यातगु
स्वयम्भू-चैत्य ।

वर्ष ५

कौला

बुद्ध संवत् २४६६

नेपाल संवत् १०७२

थुगु अंकया ॥=)

दच्छिया चन्दा ३)

पूर्ण संख्या ६१

“धर्मोदय” या सहायता व सहयोग दातापिन्त

“धर्मोदय” न्याबलें लहा फया वया च्वना । बरोबर निपा लहा नं फया वया च्वना ! छिकपिसं नं यथा श्राद्ध बिया वं च्वन । आः नं दिसम्बर महीनां लुम्बिनीया बारे “लुम्बिनी विशेषाङ्क” पिहां वय्त सना च्वंगु दु । उगु विशाल विशेषाङ्कया लागी थुगु बार निपा लहाजक मख लँकू हे फयाच्वना । आशा तथा विश्वास दु “धर्मोदय”या लँ-कू दंकेत यथा श्रद्धा-चन्दा याकनं बियादी धैगु । चन्दा छ्वया हय्गु थाय्—

व्यवस्थापक—“धर्मोदय”

नं० ४ रामजीदास, जेटियालेन, कलकत्ता—७

“धर्मोदय” या ग्राहक जुयादिसँ, याना दिसँ,

आगामी दिसम्बर अंक लुम्बिनी विशेषाङ्क जुया पिहां वईगु दु । लिपा नुगः मझिका च्वने स्वाक आवंतुं ग्राहक जुया लुम्बिनी विशेषाङ्क स्वई दीगु लोमंका दी मते । थुके तस्वीर नं यक्व दई । महा पण्डित राहुल सांकृत्यायन, भदन्त आनन्द कौसल्यायन, श्री भरत सिंह उपाध्याय, त्रिपिटकाचार्य भिक्षु धर्मरक्षित व शान्ति भिक्षु तथा नेपालया प्रसिद्ध-प्रसिद्ध लेखक-लेखिका पिपिनिगु लेख च्वनीगु दु । पौ नं आपालं दै । थः थः परिवार पिन्त नं “धर्मोदय” या ग्राहक याना लुम्बिनी विशेषाङ्क दर्शन बीगु प्रयत्न याना दिसँ । मौका चुके जुई । ग्राहक चन्दा छ्वै है दीगु थाय्—

व्यवस्थापक—“धर्मोदय”

४, रामजीदास जेटियालेन, कलकत्ता—७

लुम्बिनी विशेषाङ्क या लागी दान

आगामी दिसम्बर महीनां पिहां वैगु विशेषाङ्क यात यथाश्रद्धा चन्दा बिया दोपिन्त जिमिगु हार्दिक धन्यवाद दु । थथेहे मेमेपिं सज्जनपिसं नं याकनं यथाश्रद्धा चन्दा बिया लुम्बिनी विशेषाङ्कयात त्यवा बिया दी धैगु अनन्त आशा दु । चन्दा बिया दी पिनिगु नां :—

श्री कुल धर्मरत्न एम० ए० (कर्मस) बी० एल० नेपाल—

११)

श्री केशरलाल उपासक, कलकत्ता—

१०)

श्री नरेन्द्रनरसिंह शाक्य, सिक्किम—

३)

लुम्बिनी विशेषाङ्क

लेखक भाजु मय्जुपिं;

लुम्बिनीया बारे आवनतुं ऐतिहासिक, महत्व पूर्णगु कहानी, कविता, निबन्ध आदि च्वै दिसँ । आगामी दिसम्बर महीनाया अंक लुम्बिनी विशेषाङ्क विशाल तथा अपूर्व रूपं सचित्र याना पिकाय्गुजुया च्वंगु दु । लेख अक्टुबर महीनाया भित्रे थन कार्या-लये थ्यने माः ।

लेख नापं थःगु फोटो (किपा) तय्गु इच्छादुपि लेखक भाजु मय्जुपिसं बांलागु तस्वीर व ब्लोक खर्च कं० रु० १०) बिया हया दिसँ । ब्लोक छिकपिन्त मासा लित छया हया बी ।

सम्पादक — “धर्मोदय”

छिकपिनि रेडियो स्यना च्वंगु दुकी छु ?

दुसा,

भासँ, स्वयादिसँ, परीक्षा यानादिसँ !

छिकपिनि विदेशे यंका च्वने स्वाक थःगु हे देशे रेडिओ मरम्मत (ल्हनेगु) याना च्वनागु दु । पुर्जा आदिया सामान मासां जिमिगु धुकुती (स्टोके) दु । न्हू न्हुगु मासां सलाह बो । भिके याय् मासां याना बो ।

व्यवस्थापक,

बिजुलिबाहादूर, पाल्पा-तान्सेन ।

ज्वलापासा

१०५०

“भासये जोतये धम्मं”

सम्पादक :—भिक्षु महानाम “कोविद”

वर्ष ५

कलकत्ता

आश्विन वि० संवत् २००८
अक्टूबर ईस्वी संवत् १९५२

अंक १२

बुद्ध-वचनानामृत

हे गो घातक-पुत्र ! आः छ म्हासुसे च्वंगु सिमाहः समानम्ह
जुई धुंकल, छंथाय् यमदूत थ्यांक वय् धुंकल, विनाश ज्वीगुली
थ्यना च्वने धुंकल, अय् नं छंके लँ खर्च दुगु मखु ।

उकिया निरति छं थःगु तापु दय्कि, उद्योग याना याकनं
पण्डित जु । मल मदय्का निकलेश जूसा तिनि दिव्य आर्य्य
भूमि प्राप्त जुई ।

आः छंगु आयू फवी धुंकल छ । यमयाथाय् थ्यना च्वन, छंत
लँ बिचे वास याय्गु स्थान नं दुगु मखु, लँ खर्च नं दुगु मखु ।

उकिं छं तापु दय्कि, उद्योग याना याकनं पण्डित जु । मल-
मदय्का निकलेश जूसा तिनि हानं जन्म ज्वीगु व बृद्ध ज्वीगु
दुक्खं मुक्त जुई ।

—धम्मपद

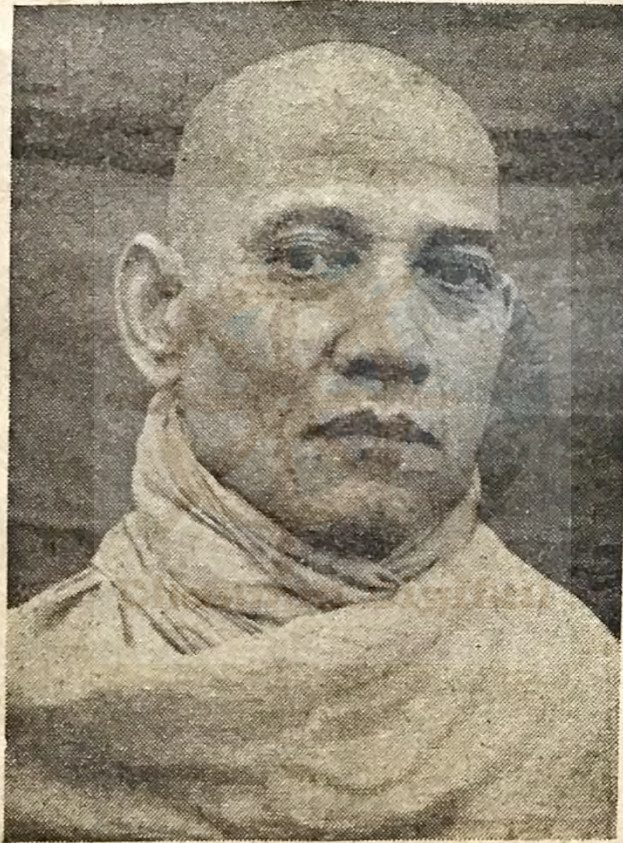
संघ नायक प्रज्ञानन्द महास्थविर

भिक्षु संवर

सुपूज्यवर चिरस्मणीय अखील नेपाल भिक्षु महा संघसभाया सभापति भदन्तप्रज्ञानन्द महास्थविरयात भी नेपाली बौद्ध-धर्मावलम्बि उपासकोपासिकापिं सकसिनं म्ह स्यू। वसपोलं भीत अनेक सिद्धान्तया धुलं तोपुया बने धुंक्रुगु थेरवादी शासनयात हानं छक नव जागृतया जः बिया थेरवादी शासन कयना बिज्यात। उकिं वसपोल हे थेरवादी शासनया प्रथमम्ह मार्ग प्रदर्शक खः।

धार्थे नुगः मस्यासे धाल धाःसा थेरवादी बौद्ध-धर्म प्रचारकत मध्ये आपाः संख्या वसपोलया शिष्यपिं हे दर्ई। ये, येले, सांगुई, बुटवली, तान्सेने, वसपोलं याना बिज्यागु सेवायात भीसं लुमंके बःजू। आः नं याना वं बिज्याना च्वंगु दु। भौत, पनौति, लुबु, वादे

(वा), सुनगू, फम्पि, बलम्बु, द्वम्बु, क्यपुलचा, क्यपु इत्यादि गांगामे प्रचारयाना बिज्यागु व बिज्याना च्वंगु नं वसपोलं हे खः। यलया प्रसिद्ध श्री सुमङ्गल विहार थौं क्रन्हे गुलि उन्नति जुयावया च्वंगु खः व नं विशेषयाना वसपोलया परिश्रमया फल खः। बलंछुई प्रणीधिपूर्ण महाविहार नं वसपोलया पाखें हे बनेजगु खः धैगु सकसें स्यू। वसपोलया थुजागु अनन्त गुण दु।

महास्थविर प्रज्ञानन्द

जन्म —

वसपोलया शुभजन्म नेपाल सम्बत् १०२० सालया अक्षयतृतिया थें जागु महत्त्व पूर्णगु शुभदिने जुल। वसपोलया जन्मस्थान विश्व प्रख्यात हिमालयया मुले च्वंगु नेपाल राज्यया राजधानी कान्तिपुर नगरया इतुम्बहाले जुल। वसपोलया अबुजुया नां हर्षवीर सिंह, माया नां मोहन-माया। वसपोल वेकपिनि न्याम्ह म्ह पुत्र-रत्न जुल। अबले वसपोलयात कुलमान सिंह धाई।

विद्यारम्भ—

वसपोलया विद्यारम्भ प्यदँ न्यादँ दुबले निसें शुरू जुल। प्रथम प्रारम्भिक शिक्षा थःम्ह अबुजुया मुले म्हितुं म्हितुं हे सेका बिज्यात। जनं ८६ दँ दुबले निस्तानंद वज्राचार्यया समीपे अध्ययन जुल। अनं नं लिपा, सरकारि श्रेष्ठापाठशालाय्

जुल। विशेषयाना विद्यार्थी जीवन संस्कृत व वैदङ्ग शिक्षाय् आपा फुत। वसपोलं थःगु मचां निसेंयागु तेजी न्ह्यपुं गोकखे मछि थः अबुजु व मां तथा गुरुपिन्त आश्रययागु दु।

छको नेपाल यात्राय् बिज्याकम्ह शाक्य श्री धैम्ह लामाजु वसपोलया मचाबलेयागु चाल-चलन व आचार-विचार खना लामाजु थुलि प्रसन्न जुल कि व मचा तिब्बते यंका थःम्ह शिष्य याय्गु इच्छायात।

व प्रबल इच्छां लामाजुं वसपोलया अबुजुयाके मचा पवन । तर थःम्ह प्रिय पुत्र करपिनि लहाटे लः लहाना त्याग याय् धैगु छु अःपुगु ज्या खईला ? लामाजुया मचा प्राप्त मजुया मने गुलि खेद जुल जुइ व ला वं हे स्यू । तथापि छन्हुला लामाजुं मचायात मुले तथा छ्योले पितु प्रिया “आः छ जिम्ह शिष्य जुल” धका धया वन ।

तिब्बत गमन—

शायद वसपोलया मने गबले लामाजु नापलात अबले निसें हे वैराग्य शुरु जुलला मस्यू गृहस्थया जीवन भ्रंशट चाया वल अले छकलं हाकुगुं पिने-यागु खँ हे बांलाक न्यने मनंम्हं लहासा वेनगु तैयार जुल । मां याके बिदा कया १६ दँयागुउ मेरे हे तिब्बत पाखे थ्यंक बिज्यात । अन वसपोलं थःगु कय-विकय ज्यां अतिरिक्त चिकित्सा ज्या याना नं तिब्बत वासी-पिनि सेवायाना बिज्यात । तथा कुमन्त्रं कया वेदनां प्रष्ट जुयाच्चपिं जनतापिन्तनं आपालं उपकार याना बिज्यात ।

ध्यलुं दिक्षा—

फि निदँ तक्क वसपोलं थःगु अमूल्य जीवन उगु हे रुपं फुका बिज्यात । न्हापा निसें विशेषयाना वसपोलया मन त्यागी जीवन पाखे गोतू । वहे कारणं तिब्बते हे थःगु गृहजाल व कार्य भ्रंशट तोता तिब्बतया प्रसिद्धगु फोरांखा गुम्बाया माननीय फोरांखा रिंबुचे धैम्ह नां जाम्ह ध्यलुं याके २६ दँ दुबले ध्यलुं दिक्षा कया बिज्यात । छुं दिन अनहँ च्वना विनय (=नियम) सेना कया बिज्यात । उकिं वसपोल याके तिब्बतीय बौद्ध-धर्मया नं परिचय मदु धका धाय् फै मखु ।

नेपाली संवत् १०४८ स तिब्बत तोःता फिल्ला छे

पाखें विज्यात । अन ज्ञानपिपासी श्रद्धालुपिन्त उर-देश व्युं व्युं दच्छि अन हे फुत । अनं कालिम्पोङ्ग थ्यंक बिज्यात । अन नं श्रद्धालु भाजुरत्न साहुजु यागु आग्रहं ४।५ ला च्वना १०४८ स नेपा थ्यंक बिज्यात । तर न्हापा घडि सिखः तथा कार्ति तपुलि पुया, श्व-कागु लँनं फिना, लहाटे लुँ-अंगु न्ह्याना ज्वीम्ह, आः गेरुवा वस्त्र, पात्रया आधारि, छम्ह महान गरीब, तर पत्रगीं मखु, तथापि व्यूगु मय् धाईम्ह नं मखु म्ह जुल । वहे परिवर्तन जीवनं याना समयं मबिया स्वयम्भू ल्युने छोट्टे च्वं बिज्यात । गबले क्वं बाकुती जाकि सिया नया, भ्वाथःगु काप छकू लाया च्वना च्वन ।

छुं दिन लिपा छन्हु श्री लोकरत्न व दसरत्न साहु* चाहू भाः बले व अपूर्व व्यक्तिया प्रति दृष्टि लावन । अले अनं च्वना यंका किण्डोल विहारे तय् यंकल । अन वसपोलं थःगु धम प्रचार याना बिज्यात ।

वसपोलया उपदेशन्यना भिक्षु शासन ज्योति, अनागारिका धर्मपालि, संघपालि, पुण्यतारा वसपोलया शिष्यपिं जू वल । अबले तक वसपोल ध्यलुं तिनि, तथापि थः शिष्यपिन्त कुशीनगरे यंकल । श्व वसपोल रुढ़िवादी (कट्टर) मज्जुगुया चिं खः ।

उपसम्पदा—

वयां लिपा देश भ्रमण यायां आरकने थ्यंक बिज्यात । अन ऊ चन्द्रिमाला स्थविरया सदुपदेश न्यना विचार परिवर्तन जुल । अले ध्यलुं दिक्षाया पाखें भिक्षु (उपसम्पदा) त्वाथले च्वं बिज्यात । तदुपरांत त्रिपिटक अध्ययन ऊमनुवा महास्थविर तथा धर्मवंश अग्रमहापण्डित थें जापिनि समीपे जुल । लिपाचवय् यागु अध्ययनया लागी बर्माय् बिज्यात । अन रंगून, मोलमिन्, सथु आदि देशे चाःचाःहिला थाय्थासे च्वना अध्ययन तथा ज्ञानार्जन याना बिज्यात ।

अध्ययन कार्य लिपा प्रचार कार्य वना विज्यात । वसपोलया सदुपदेशं गुलि मनूतय् मने श्रद्धा उत्पन्न जुल, वैराग्य जुल, व खँ क्वे च्वंगु निगू शब्दं स्पष्ट सीदु—

वर्तमान समयया भिक्षु बुद्धघोष, भिक्षु महापन्थ, भिक्षु अग्गधम्म, श्रामणेर चुल्लपन्थ वसपोलं हे बोध-याना नापं च्वना यंका ८० चन्द्रमणि महास्थविरया लहाटं भिक्षु अग्गधम्म छम्हे अतिरिक्त सकसितं श्रामणेर याका विज्यात । अबले भिक्षु अग्गधम्म चीहे धिकतिनी । अनं गुलिं बर्मा, गुलिं रामुपाटली विद्याध्ययनया लागी त्वता थः पाल्पा-तान्सेन विज्यात । अनं नं वर्षावास स्वला धर्मोपदेश याना विज्यात । अनं वसपोलया सदुपदेश न्योपि मध्ये निम्ह सिया प्रव्रजित ज्वीगु अभिलाषा जुल । गुपित थःम्हं देकागु श्रद्धा थःम्हंतुं रक्षा यासे कुशीनगर यंका श्रावक दिक्षा बीकल । उमिगु नां खः—भिक्षु चुन्द, भिक्षु कस्सप * ।

भिक्षुपिनि निर्वास—

धुगु रूपं भिक्षुपिनि संख्या वृद्धि जूगुलि मारया-मिखा प्वा चाल । अले छगू अभूतपूर्वगु घटना फुक भिक्षुपिसं अनुभव याय् माल । विनाकारण भिक्षु-पिन्त ज्वना ज्वना अहाय् तय्यंकल । छको सिंहदर-वारे हःबले थ्व पंक्तिया लेखकं नं खनागु दु । बहादुर शम्शेरं मण्डाक्वे च्वंगु बरंडाय् च्वना जवाल सवालयांना च्वन । किन्तु भिक्षुपिसं देशनायाना मनू मुंके मखुत धका मधा, बरु देशं पिहां वनेगु स्वीकार यात । वने नं माल ।

नेपाल आगमन—

लग-भग निदँ लिया माननीय नारद महास्थविर तथा माननीय भदन्त अमृतानन्दया प्रयत्नं हानं

भिक्षुपिं नेपा वे जिल । वसपोल नं छुं वर्ष लिपा मातृभूमि विज्यात । अबले निसं थौं तक्क धर्म-प्रचार याना विज्यानावं च्वनतिनि । क्रमानुसारं उन्नति जुजुं गोसः दँ मछि मयाक तोफिना च्वने धुं कुगु भिक्षु छुईगु ज्या नं शुरु जुल । गुकीया उपसम्पदा आचार्य वसपोल हे जुया विज्यात । कम्मवाचा आचार्य लंकाया विद्वान् व्याणरत्न तथा पञ्जासीह स्थविर व भदन्त अमृतानन्द जुयाविज्यात । थ्व संक्षिप्त पंक्तिया लेखकं अबले वसपोलया उपा-ध्यायत्व तथा वसपोलपिनी कम्मवाचार्य त्व सहे भिक्षु जुई दत ।

वसपोलं फिखुदँ वैसें निसे चाहिला ज्ञान-संग्रह याना विज्यात । वसपोलं त्रिवृत-भाषा ला १२ दँ अभ्यास याना विज्यागु हे जुल । बर्मा, पालि, बंगाली (चटग्रामी) भाषाया नं माक ज्ञान दु । हिन्दी, गोर्खालीया नं साधारण ज्ञान दु । थःगु भाषाया ज्ञानला वसपोलया सफूर्ति न्वं वाई । थौं तक्क वसपोलं च्यागु सफू च्वेविज्याय् धुं कल । यथा—(क) महा जयमंगल पाठ (ख) विशुद्धि ज्ञान-दर्शन (ग) परि-त्राण (घ) धातु भेदानु पस्सना (ङ) बुद्धोपदेश (च) धातु विवण्णक पेत कथा, (छ) तिलक्खण दीपनि, (ज) अनागत वंश । प्रस्तूत सफू फुकं छगू हे मुक्कं विषय यागु मखु । फुकं सार-संग्रह थेंजागु खः ।

गुलि वसपोलं ग्रन्थ द्वारा जन सेवायाना विज्यात व स्वया भिदुगं अपो वाकं सेवा याना विज्यागु दु । थौं तक्क गांगामे विज्याना प्रचार कार्य लगे जुया हे विज्याना च्वनतिनि । वसपोल सःस्यू थें स्वभाव नं बांला । थौं तक्क वसपोलया म्हुतुं छाःगू शब्द जि गबलें न्यने मनंनि ! वो व्यूम्ह वोसां वसपोल न्हिला हे च्वनी । न्ह्याम्हसित नं वचने (वचं)

* वसपोलयात कुमार कस्सप नं धाई ।

तया खँलहानो बिज्याइगु स्वभावला भीत आदर्शनीय
हु अत्यावश्यक हे जू।

वसपोलं न्हावले भीत बीगु सदुपदेश पंक्ति चवया
वसपोलया श्व संक्षिप्त जीवनी सिधय्केत्यना। वस-
पोलं थौं तक्रं भीत जागण व्युव्यं धैबिज्याना च्वन—

“इमे पञ्चकखन्धा अनिच्चा,

इमे पञ्चकखन्धा दुक्खा,

इमे पञ्चकखन्धा अनत्ता”

वसपोल निरोगी तथा दीर्घायू ज्वीमा।

राजहंसयात

श्री चित्तधर “हृदय”

मनया पुखुली च्वनिम्ह हंस थें
मानसरोवर थ्यंम्ह छ नं
विषयवासनां स्यंम्ह हंस थें
हु खे वया ध्याचले अनं ?
स्वर्गे थजु वा मर्त्ये जूसां
हाका: तिनि ज्वीमा: पाहाँ,
मस्युगु गय् छं मखुसा लोकं
धाइगु—‘हूं हाय्मो पाहाँ’
जिमिगु चुके नं हँय् दु बथां हे
वाला ज्वीपिं धाल्पाते,

कमलनाळ नय् तोता: अय् नं
जो-जो बाया: वया हु खें ?
ल्याहाँ वंसा ला:नि आ:बले
मदुंनि फुक ध्याचले पपू
भति भति कीसां सिछा: हुं तुंथी
पुला हुं दे, गां, च्वभा: किपू।
कल्पना गया: कवि-मन तनि थें
प्रकृति-सुता कविता ल्यूल्य
हं सुपाय् गया: च्वया: छ नं च्वे
स्वर्गगाय् तन तंक: हुं।

“घुमकड़ मन”

छं याइगु ज्या सफल जुई मखु। छंगु फुक परि-
श्रम सिति वनी। छं विफल जुया भाग्ययात दोष बी,
जोशी तय् लहा क्यनी, पण्डित तय्सं पूजा पाठ
याकी। अय् नं छुं जुई मखु। छाय् ? थुकी हु रहस्य
दु ?

जिं धाय्—छंगु मन चाहू। छं जीवनया नीति
मस्यु। छं मनयात पूर्णरूपं थ:गु लहाति कया वैत शिक्षित
छाय् मयानागु ? अशिक्षित व शिक्षित मने उलिहे
फरक दु, गुलि कि तुई मिलाव खीमलाय्। शिक्षित
मन दुपि मनूतय्सं मनुष्यत्वया गौरवयात तंकी मखु।

—श्री गुलाबरत्न पाजपेयी,

थुमिगु ज्याय् पशु प्रकृति दै मखु। वं थ:त क्षणस्थायी
ल:या बुलबुल सम्भे जुई मखु। इमिसं धाई-‘जि
अनन्त आकाशया चन्द्रमा ख:।’ जिन्दगी ल्यन्हुयागु
ख: धैगु भदा भावना इमिके दै मखु। वं थ:गु जीवन-
यात चमत्कारया प्रकाश माने या:। वैगु अन्तिम
गति मशानया समाधि क्षेत्रे जुई मखु। व अन्तर्देव-
ताया चरणे अमर जुई। सफलता थन्यापिं मनू
तय् हे प्राप्त जुई।

जिम्ह हे छम्ह तँ चाम्ह, हीतचित्त मिले जूम्ह पासा
दु। छगू फिल्म कम्पनीया एक्टर। छन्दु वेक मस्त

जुया जिथाय् वया धाल—‘जि छिगु जीवन बीमा याय्गु इच्छा याना । जि छगु नामी बीमा कम्पनीया एजेन्सी कयागु दु !’ जि इनकार यानाबिया, छाय् धाःसा जिगु जीवन बीमा न्हापा हे जुई धुंकुगु दु । जिम्ह पासा अत्यन्त निराश जुल, शायद तँ न चाल थें, जि हप्तौ तक वैगु ख्वा मखं ।

छन्हु जि विक्टोरिया मेमोरियलया क्यवे हया च्वंगु स्वां यागु रस कया च्वना । अचानक न्होने पाखें छगु गोलागु वस्तु वया च्वंगु खन । जि ध्यान पूर्वक स्वया; व सुं मनू खः । भचा जायका सःतिक वल—जि म्हँ सिल । व जिम्ह वहे पासा खः गुम्हे-सिनं जिगु जीवन बीमा याकेगु इच्छा यात ।

ख्याठट्टा सिधेका सिल कि थौंकन्हे रिक्साया कारवार यानाच्वना दीगु दु । हाले मोटर कम्पनीया एजेन्सी काय्गु फिराके जुया च्वन । लिपा छन्हु जि वैत ज्या पसले च्वना च्वंगु खन । जितः खने साथ न्हिल । चश्मा दुगु न्हाय् भचा च्वे ल्होना धाल—‘थौंकन्हे थ्वहे कारबारे जुया च्वना । आः छगु अख-बार पिकाय्गु इच्छा (विचार) दु । गबलें गबलें छिसं नं लेख च्वया है दिसं ।’

थुगु प्रकारं जिम्ह व वें चाम्ह पासां दच्छिया भित्रे आपालं अवतार काल । आपालं ज्या ज्वन हानं तोः तल । वैत छुं ज्याय् नं सफलता पावे मजुल । थौं कन्हे व दच्छि दच्छिया लागो कर किगु ख्वा ख्वा स्वे माम्ह जुई धुंकल । कारण साफ् खनेदु । वैगु मन पल भर नं गनं स्थायी मजू । व गबलें नौकरीयाय्गु बन्दो बस्ते लगे जुई, गबलें सेयर मार्केट सज याय्गु प्रोग्राम दय्की । छगु ज्या शुरु याई, मेगु तोती, हानं स्वंगुगु ज्याया इश्के बेजार जुई । वेकयागु मन गबले हू । गंगु नाँचाथं संसार सागरे डूबे जुई, थाहां वै, गबलें ग्वंफय् थं आकाशे व्वई ।

थ्व छाय् ? वैगु शक्ति छाय् फेल जुया च्वन ?

थुकीया प्रधान कारण थ्व खः कि वैगु मन चास्य् । वं थःगु मनयात काबुई तय् मफु । वैत न्हिन्हिस्ति यागु ज्याय् मन मदु ।

थन्यापिं घुमकड़ मन तय्गु संख्या थ्व संसारे आपालं दु । थुमिसं असफलताया लागी स्वयं थःत अपराधी ठहरे याई मखु । भाग्य यात दोष बी, घः खना तँम्बेकी । निराशया अंधकारे मृत्यु यात माला जुई ।

जि न्यना—‘छं मन शक्ति यात छाय् जगमगे मयानागु ? भिगु ज्या कन्हेसित छाय् तोता बीगु ? थौं हे छाय् मयानागु ? कन्हे शायद छंगु मन बदले जूसा ? निसन्देह निशाना चुके जुई ।

छंगु मने अन्यागु अद्भुत शक्ति दु, गुगु छं नं खन विचा हे या । थ्व धाथें खः कि मनूया मने छक थन्यागु विद्रोही समय वै, गबले व मानशक्ति या आनन्द ज्वना थपाय्सकं मुग्ध जुई कि उगु बखते वैके न चिन्ता हे दै न प्रभा । वैत जीवनया अनन्त प्रेम विश्व धाराय् सुपः समानं च्वीक यंकी । उबले वं थःत म्हं सीकि, संसारया समस्त आनन्दयात प्राप्त याई ।

छंगु भविष्यया आशा छंगु मनया दुने सुपिला च्वंगु दु । यदि छं संसारे सफलताया कामना दु धैगु सा मनयात चाहीके बीमते । ज्या याय्गु ली अपो मन ति । वैगु हरेक सुक्ष्मयात थ्वीकि अले उके दुने थ्यंक प्रवेशया । मेगु ज्या उबले तक शुरु याय् मते गबले तक न्हापा यागु ज्या पूर्ण रूपं सफल जुई मखुनि ।

रूप रस व गन्ध संसार यागु रचना जगु खः । मनुष्य थुकीया असीम सौंदर्य प्यासा खः । तर वैगु मंजिल कंठ भरपूर जुया च्वन । रोग, शोक तथा आपद विपदं वैत, विश्वया असीम आनन्द उपभोग याय्गुली पद पदे बाधा बियावं च्वनी । यदि भीसं

ध्व बाधा यात हटे याय् मफत धाःसा, भोगु जीवन अभिशाप बने जुई । संगीतया लीला भूमि, भोगु लागी मसानया रूपे पलटे जुई । भोगी जीवन संप्रामे न्हाबलें बुनावं च्वनी ।

मने छुं चीज यागु अभिलाषा दय्वं ध्व ध्वीके मज्यू कि वैगु पूर्ति तुरन्त जुई । थुगु अभिलाषाय् शक्ति मदु, वैगु पूर्ति असम्भव । थये मज्यू कि थौं छंगु मने छगू अभिलाषा दत्त, कन्हे जुई बले मेगुहे । थन्यागु क्षणिक अभिलाषा यात जन्म बिया मानसिक शक्ति नष्ट याय् मते । छंगु मने स्थायी अभिलाषा छु दु ? थुकी यात न्होने तया वैगु पूर्तिया प्रोग्राम दय्कि । स्वयं थः त व थःगु भविष्य यात स्व, थःगु भूल-यात संशोधनया ।

मन यागु एकाग्र शक्ति थौं कयौं फवगिं तय्त धनी याना बिल । कयौं मूर्ख तय्के विद्वताया चमक बल ।

क्वय् लाःपिं च्वे थां बल । दुःख व सुख, भि-मभि, सफलता व असफलता मनुष्यया मन शक्तिस निर्भर दु । मनयात थःगु कब्जाय् तया छ संसारे खालि सफल व्यक्ति जक मखु तर ताकाल तक जीवित जुई फे । छ ल्याय्म्ह बले नं बुढा थें जुई धुंकल । थुनिया प्रधान कारण छंगु मन हरदम चलायमान जुया च्वन छं थःगु मन गबलें कब्जे याय् मफुगुलि खः ।

मने एकाग्र शक्ति प्राप्त याइपिं मनूत संसारे गुगुं समये असफल जुई मखु । जिगु विचारे ला छं थुगु विषय यात बांलाक अध्ययन याई । थःगु व्यक्तिगत सौंदर्य बढे यायगु ली भचाहे बिस्तार याइ मखु ।

स्वास्थ्य, प्रसन्नता तथा सफलता मनुष्यया जन्म-सिद्ध अधिकार खः । वं मानसिक शक्ति द्वारा थःगु शरीरयात ताकाल तक काय्म याना तय्फु ।

अनु०—स्वयम्भूलाल श्रेष्ठ ।

श्रीमान धर्मादित्यजु नाप यलया संक्षिप्त भ्रमण

श्री पूर्णकाजी

नेपाल राष्ट्रीय विद्यापीठ (बीरगञ्ज) द्वारा आयोजित जूगु परीक्षाय् नेपाल भाषां साहित्यरत्न बीपि विद्यार्थी प्यम्ह दु । थुकी मध्ये जि नं छम्ह खः । छन्हु न्हो जिपिं विद्यार्थी प्यम्हस्यां सलाहानुसार नेपाल भाषाया इतिहास विषये श्री धर्मादित्य धर्माचार्यजुया छें आखः व्वं वनेगु कोजित । उकिं २८।१।०६ स सुथस्या, ७ ताके जि थःगु छें प्रस्थान जुया । ठीक ७।३० ताके निश्चित इले जि थःगु निर्दिष्ट थासे थ्यन । पासापिं सुं मवो । ६ बजे ती पासापिं मध्ये छम्ह श्री कुञ्जबहादुरजु, गुम्ह शान्ति निकुञ्ज विद्यालयया छम्ह प्रतिष्ठित शिक्षक नं खः, लिबाक थ्यंकः माल । तर थौं जिमिगु अध्ययनया ज्या मजू । श्रीमान धर्मादित्यजु थौं येले नामी नामीगु

विहारे वनाः नेपाल भाषा सम्बन्धी पुर्ला पुर्लांगु खँ सीकः वनेगु खँ छुना बिज्यात । जिमिसं वसपोल-यागु भिंगु खँ म्हा धायेगुली अनुचित व अनुपयुक्त ताया, कारण जिमिगु विषय मध्ये नेपाल भाषाया इतिहास नं छगू खः । तसर्थ ध्व भ्रमण जिमिगु लागी उपयोगी ज्वीगु आशं जिपिं वसपोलया छें ६।३० बजेतीके पिने चाहू वना ।

न्हापां जिपिं क्वाबहाले थ्यन । म्हिगः तिनि स्वांयापुन्ही जगुलिं थन विहारे बौद्ध-धर्म सम्बन्धी अनेकानेक किपा (तस्वीर) खाया तःगु दु । द्योया न्होने मत छ्येक बोपिं व देके बोपिं नं यक्को दु । देगः साप बांला, द्योया तिसा नं आपाः दु । तसकं तःमिम्ह द्य थें बोध जू । छगू प्रकारं द्यो समेत

देगः छगलं पुलां पि नेपाली कलाकारतय गु कलाया विज्ञापन याना तःगु हे धासां अत्युक्ति मजू। द्योया न्होने जवं खवं सिंह नापं चन्द्र-सूर्य सुशोभित धातुयागु म्नीगु राष्ट्रीय ध्वायँ निपु दु। थ्व विहारया पुलांगु नां “हिरण्यवर्ण महाविहार” खः। थन पण्डित कुलमान वज्राचार्यजु नाप जापानयाम्ह वाद-शाहयागु टोकिओ विश्वविद्यालयया संसार विख्यात पण्डित जेनजिरो ताकाकुसुजुं नेपाल भाषा व आखः सयेका वन, गुम्हस्यां सन १९१० स नेपाले म्नायाः म्नीगु नेपालया सभ्यताया प्रशंसा याना वन। थ्व विहार श्री भाष्करमल्लदेव जुजुं पुनरुद्धार याना थका विज्यागु जुया च्वन। द्योया देपा पाखे न्हू दयेका तःगु विहारे थाहाँ वना। थन यागु सुचुपिचु व मनोहर दृश्यं जिमिगु आन्तरिक मनयात सुखानुभव जुल। थन जवं खवं अंगले च्वया तःगु सुन्दर व मनोहर दृश्यं जिमिगु मन मुग्ध जुल, गुगु स्वये साथ नेपाली कलाया परिचयं अनभिज्ञपिसं भ्रमवश चीनीया कला मधाइ मखु। तर वास्तवे थ्व म्नीगु हे कलाया नमूना खः, गुकी म्नीगु गौरव दु। न्होने श्री अमोघपाश लोकेश्वरया सुन्दर मूर्ति दु। थ्व विहार श्रद्धालु सुब्बा विहारीलालजु व साहु कुल-रत्न धारुबाजुपिनिगु श्रद्धेय चन्द्रां नवनिर्मित जूगु जुया च्वन, गुकिया निर्माणे मोह तका २००००) नी दो तुत धाःगु न्यना।

थनं क्वहां वया। थन विहार दुहांवये बले लुखाया क्वसं म्हुधुछि हाकःगु लोहं तःले गाःम्हुयाः भट्ट ब्राह्मण छम्ह स्वयना तःगु दु हँ। बुद्ध धर्म स्यंकेगु अभिप्रायं वोबले थ्वयात मन्त्र शक्ति थथे याना तःगु धाल। थुबले निसैं ब्रम्हूत थन दुहां मवो धाःगु न्यना। परन्तु थौंरुन्हे ला इपिं विहारया दुनेपती यागु मेगु लुखां दुहां वये धुंकल धाःगु नं न्यने दु। अथेसां इमिसं थौंया अद्यापि थ्व लोहंते पला मछ्यू नि हँ। थ्व खेँ

गुलि तक सत्यता दु संदिग्ध हे तिनि। थ्व नीमूगु शताब्दी नं थुज्यागु अविश्वसनीय खेँ श्री धर्माचार्यजुया विश्वास वंगु खनाः जिला त्वले हे जुल।

विहारया लुखां पिहां वये त्यना बले जः पाखे अंगले च्वंगु शिलालेखे श्री धर्मादित्यजुया दृष्टिपात जुल गुकिं जिमित नं उखे पाखे साल। वसपोलया नेपाल भाषाय् अथाह विद्वतां जिमिसं नं लाभ उठे यायेगु उद्योग याना। ने० सं० १८८ स न्याखा चुकया श्री आशामरु वज्राचार्यजुं थ्व शिलालेख तया वंगु जुया च्वन, गुकी विहारयाम्ह द्योयात प्रतिदिन गोधेबा छगःया सादुरु न्यानां ल्बीमागुया वर्णन दु। पूज्य गुरुया सङ्योग व सहायतां जिमित थ्व खँया ज्ञान प्राप्त जुल कि उबले तक नेपाले गोधेबाया प्रचलन जुया च्वन।

लेँ ववं लायकुली ध्यन। थनया पुलांगु राजदरबारया रेखदेख यायेत तैतःगु पुलीस चौकी २५।१।०६ स वेपत्ता ज्वीक विसिवन धयागु हला न्यना। राजदरबारया मूलुखा फुसे च्वंम्ह लुंसिया तःम्ह धलवट-याम्ह द्यो छम्ह नं खुया यन धयागु हला दु। थ्व क्वे उल्लेख यानागु पुलांगु स्थान व वस्तुया न्हियान्हिधं बाँलाक विचार याना रक्षा यायेगु पुलीस चौकीया कर्तव्य हँ :—

(१) राजदरबारया न्होने च्वंगु शिलास्तम्भया क्वे च्वंम्ह चखुंचा।

(२) राजदरबारया जवे च्वंगु लोहँ-हिति।

(३) लोहँ-हितिया सन्मुखे देगः न्होने जवंखवं च्वंपि लोहँया किसि।

(४) प्रसिद्ध कृष्ण मन्दिरया न्होने च्वंगु दबू।

(५) राजदरबारया प्रसिद्ध लुंभयाः।

थ्व लोहँ-थांया क्वे श्री निवासमल्ल जुजुया मूर्ति दु। मूर्तिया छयँले जुका तःम्ह लोहँयाम्ह चखुंचा च्वया वन धाय् व हानं लोहँ-किसि लोहँ-हिती वनाः

लः त्वन धायेव नेपालगाः लखं त्वन्वी धयागु किम्ब-
दन्ती दु, गुगु खँ थौं कन्हेयापि जनताया समयानु-
सार रति हे विश्वास मदैगु स्वाभाविक खः । गुकी
सत्यता मदु उकी मिखा तिसिना पत्या यायेगु यात
अन्धविश्वास धाइ । उकिं थ्व खँ नं अन्धविश्वासया
ल्याखे नी वः जू । परन्तु, कृष्ण मन्दिरया दर्शन याय्
बक्ने न्हापा भी पुरुषपिसं शिल्पकलाय् गुलि उन्नति
याना वने, धुंकल धयागु भीत स्पष्ट विदित जू । थुकिया
न्होने च्वंगु दबू ऐतिहासिक दृष्टि महत्त्वपूर्ण जू,
कारण थुकी न्हापा थनया प्रसिद्धम्ह गयो धयाम्ह
पण्डितया काय् पिसं कोट्याहुति यज्ञ याना वंगु जुया-
च्वन । श्रीनिवासमल्ल जुजुं तया थकुगु प्रसिद्ध
लुंभयाःला भीगु कलाया आदर्शनीय नमूना हे खः,
गुकी थौं नं भीसं अभिमानपूर्वक कलाया दृष्टि थः
पिनिगु गौरव खना च्वना । थ्व लुंभयाः भीथाय्
जक नामीगु मखु । थुकिया क्पिप यंकाः देश
विदेशे नापं गाक्रं प्रशंसा जुया च्वंगु दु । कलकत्ताया
म्युजिमेला सिंयागु देका नमुना समेतं क्यना तःगु
दु ।

थनंलि महाबौद्ध वनेत वना च्वना बले लँया
दथ्वी लुं हितिया न्होने च्वंगु बहायात पचिनं सुयाः
श्रीधर्मादित्यजुं आज्ञा दयेका बिज्यात । थ्व बहा-
यात त्वाय्बहा धाइ । कारण लु धाःसा थन बुंग-
द्योया त्वाय् च्युंगु खः । थुकिया हे नामं थ्व बहाया
नामकरण जुल । अले महाबौद्ध मन्दिरया दर्शन
याः वना । थुकिया सम्बन्धे वसपोलं थःगु अनु-
सन्धानात्मक प्रतिभाया तीक्ष्ण तेजं जिमित व्याख्यान
याना बिज्यात, गुकिया सारांश नापं जि थःगु
मतानुसार क्वे च्वया ।

थ्व महाबौद्ध मन्दिर श्री अमरमल्ल जुजुया पाले
बुद्धगयाया विश्वविख्यात मन्दिरया दसु अनुसार
यलया ओकुलिबर्णमहाविहारे बिज्याम्ह श्रीअभयराज-

जुया नायकत्वे निर्माण यायेगु गुरु जूगुखः । धया तःगु
दु कि श्री अभयराजजु थः चिकिधीम्ह कलाः च्वनाः
बुद्धगयाय् वनाः बुद्धमन्दिरया न्होने स्वदं तक ध्यान
समाधो च्वना बिज्यात । छन्हु बुद्ध भगवानया
शिष्या विद्याधरी देवी प्रगत जुयाः आज्ञा दयेका
बिज्यात—“हे अभयराज ! छंगु कठोर ध्यानं
बुद्ध भगवान प्रसन्न जुया बिज्यात । छं मनं तुनागु
कामना पूर्ण ज्वीगु जुल । अस्तु छ नेगाले लिहां वनाः
थ्व थें जागु देगः दयेकि ।” थुलि धयाः विद्याधरी
देवी अन्तरधान जुल । उकिं थनयात उवलें निस
महाबुद्ध धया तल हानं थ्व देग यात महाबुद्ध देवा-
लय धकाः शिलापत्रे नं च्वया तःगु दु । श्री अभय-
राजजुया बुद्धगयाय् काय् छम्ह बूगु दु, गुम्हस्यात
वं बौद्ध धका नां छुना थकल । बौद्धजु नं पण्डित जुया
वन । थ्वया काय् जीवराज जुल । जीवराजया काय्
जयमुनिं थ्व देगः पूर्णरूपं प्रस्तुत यानाः ब्रिक्किमयाम्ह
जुजुयात महाबुद्ध-प्रसाद बीयन । थ्व उपलक्षे सिक्कि-
मयाम्ह जुजुं तचोकं खुशी जुया वयात देमां छथल
लुं शिरपाउ बियाहल । वं थ्व लुं ज्वना वयाः
श्री करुणामय आर्यावलोकितेश्वरया रथे लुं-पाता
छायाः भारी नकसां पूजा पाठ यात तथा थ्व पूजा
दयं दसं चले यायेगु उद्देश्यं “लुं थां गुथि” दयेका वन,
थौंया अद्यापि व गुथि अन दयं दसं न्यायेका वया च्वंगु
दनि । लिपा थुमि सन्तान पण्डित गुणानन्द शाक्य-
वंशजुं महाराज जङ्गबहादुरया पाले डा० डेनिएल
राइटयात “नेपालया इतिहास” च्वयेगुली पूरा सह-
योग व सहायता बिया वंगु खः । आः नं थुमिहे
सन्तान श्री यज्ञानन्दजु घण्टाघर वीर पुस्तकालयया
पण्डित जुया च्वंगु दु ।

अत्यन्त दुर्भाग्ययागु खँ खः कि सम्बत् १९६०
सालयागु नांकाये मात्रं न्हकुसं तीं स्वाइगु दुखदायी
महाभूकम्पं थ्व महाबुद्ध देवालय निर्मूल ज्वीक

दुन । परन्तु भोगु सौभाग्ययागु खँ खःकि भोगु विदेशे नापं खुयाति प्राप्त जुया च्वंगु कलाय् अति निपुण व दक्ष जुया बिज्यापि शिल्पकार श्री बुद्धिनर- सिंह शाक्यवंश, श्री देवराज शाक्यवंश आदिपिनिगु अनन्य शिल्पानुरागया परिश्रमं थौं थव हानं भोगु न्होने पुनर्जीवन प्राप्त यानाः गर्वपूर्वक शिर उच्चा यानाः भवार्ता दनाः भोगु कला व शिल्प प्रेमया प्रदर्शन याना च्वन । थव हे मन्दिरया भवा ल्युने जः पाखे दुना बोगु पुलांगु अवशेष अप्पां थवया सिकं चिगोगु मायादेवीयागु लोहँया सुन्दर मूर्ति स्थापना यानाः मेगु मन्दिरं छगः नं प्रस्तुत याना तल । मन्दिरयागु छपा अप्पा पत्तिकं छम्ह बुद्धमूर्ति दु, गुगु कि अत्यन्त प्रशंसनीय जू । भोगु छेँ दनेगु साधारण अप्पा थें थव अप्पा मखु । जिगु अनुमानं थव भोगु तायल अप्पायासिकं दुगंछि ति तप्पा ज्वी । महाबुद्ध मन्दिरया दुने च्वम्ह श्री सर्वज्ञ बुद्ध भगवान बुद्ध गयां हयाः पलिका (परिस्थापना) याना तःगु जुया च्वन । विद्याधरी अजिमाया देगः नं तचोकं बाँला, कलापूर्ण व स्वयं योग्य जू ।

थनंलि नापसं च्वंगु वकुबहाले वना । थव बहा- यात श्री रुद्रदेव संस्कारित विहार नं धाइ, कारण थव बहाया नापं च्वंगु वकुबहीली बिज्याम्ह थकू जुजु श्री रुद्रदेवजुं दयेका बिज्यागु खः । बहा-द्योया न्होनेसं वसपोल जुजुयागु प्रस्तर मूर्ति दु एवं थन जुजु भीमशम्शेरयागु न्हूगु शालिक नं रैतःगु दु । थन बहाले तले तुयूम्ह अमोघपाश लोकेश्वरया मन- मोहिनी प्रतिमा दु । थव जिगु विचारं सके चायाम्ह दयेकाः त्वीक पालिस पिहाँ वयेक अस्तर याना तःगु ज्वीमाः । प्रतिमा अति हे चित्ताकर्षक जू । तदु- परान्त जिपि सकलें वकुबहीली दुर्दावना, गुगु ८०० दँ ति पुलांगुधकाः श्री धर्माचार्यजुं उजुं दयेका बिज्यात । वसपोलया वचनानुसार संसार भरे दकसिवे पुलांगु

स्वयम्भूया बहीयागु नक्साया आधारे थुकिया निर्माण जूगु, जुया च्वन । थँबही (विक्रमशील महा- विहार) व खुसिबही थें थव नं अथे हे पुलां पुलांगु बही मध्ये छगू खः । बिहारया पल्ली प्यखें स्वपा भयाः दुगु बुर्जाचा छगू दु, थुकिया द्योने गज्जू दु । थव भयाःयात पुष्पक विमान भयाः थाई हाँ । गुकी बिज्यानाः श्री रुद्रदेव जुजुं वकुबहा दयेका च्वंगु स्वया च्वना बिज्यात । थुकिं बहिली च्वनाः बहा दयेके ज्यू धयागु प्रमाणित जुल । विहारयाम्ह द्योयागु लुखा च्वसं लुंसिया तःगु तामा-पत्र दु, गुकी ब्रित्ति थाना च्वन । नेवा आखः सःसां जि ला च्वने मफु । श्री धर्मादित्यजुं व्याक च्वना मबिज्यासां थःत माःगु जक ब्रित्ति हुहुं च्वना बिज्यात, जि थःगु नोट बुके च्वच्चं वना, गथे :—

“कलिराज ४४६२, विक्रमराज १४६८, शकराज १३१३ वनेपाल सम्बत ५६७..... जयलोकराज मल्ल- देव नं० स० ४७२ ज्येष्ठ कृष्ण दुलाख (द्वितीय) आद्रानक्षत्र गण्डयोग बुद्धवारस श्री अभयराजजुं काय द्वेजु (देवजु) श्री वंकुबहिलस भिक्षु लुसें तय मृत्यु जुल दिन वया धर्म निमित्तिनं सुवर्ण प्रतिमा मूल- गन्ध कुटी देव दयेका जुए शुभम् इत्यादि ।”

थव च्वेयागु उद्घरणे प्यंगू सम्बत बिया तल । सूक्ष्म विवेचन यायेगु समय मखुनिगुलिं आःयात सरसरी निगाहं स्वया श्री धर्मादित्यजुं साधारण रूपं विचार प्रकट याना बिज्यात कि कलिराज धयागु सके कलिगत सम्बत ज्वीमाः, विक्रमराजया विक्रम सम्बत व शकराजया शाक्य सम्बत हे जुल एवं नेपाल सम्बत ला सकस्यानं हे स्यूगु जुल । द्वितीययात पुलांगु भाषा दुलाख धाइगु ज्वीमाः । थव तामापत्र ऐतिहासिक दृष्टि साप हे महत्वपूर्ण व उपयोगी जू धकाः प्रसन्नता पिकया बिज्यात । हानं थव हे विहार या मूल-लुखाया देवा पाखे अंगले महाकालया मूर्ति

छगू दु। श्वया नापं ग्वाखचार्थे च्वंगु शिला-पत्र नंदु, गुकी श्व हे महाकाल स्थापन सम्बन्धी खँ च्वया तःगु दु। थुक्रिया संस्थापकपि श्री गणपति, श्री जयसिंह, श्री गुण स्वम्हं जुल। नाप नापं थुकी श्व नं च्वया तःगु दुः—“ने० सं० ८२२ पौष कृष्ण षष्ठी श्री महाकाल द्वयां जुल।” श्री धर्मादित्यजुं ‘द्वयां’ जुलया भावार्थ दोहलपा जुल अर्थात् चढ याना जुल घयागु लगे याना बिज्यात। हानं जड पाखे फलिचा छगू दु। थुक्रिया च्वसं ग्वाखचा थें न्यागु हे शिला-लेख दु, च्वना स्वयां “ने० सं० ७८८ आषाढ शुक्ल अष्टमी वृहस्पतिवारस फलिचा जिर्णोद्धार” सम्बन्धी खँ च्वया तःगु दु। श्व फलिचा जीर्णोद्धार याना दीपि नं च्वेयापि स्वम्ह सज्जनपि हे तुं जुल।

थाय्थासे अशोक चैत्य दु। श्व चैत्य नाकं तगो मज्जू, बःचा जक गो खने दु। क्वे प्यकुं लाः, श्वयां भचा च्वे प्यल्ले प्यवाः ग्वाखचा दु, तर थुकी मूर्ति मदु। श्वयां च्वे गोलाकार अले गज्जू हे जुल। न्हाथाय् खंसां थुक्रिया जाः, गो, आकार आदी पूर्ण समानता दु। श्व हे खः अशोक चैत्यया थनया विशेषता।

बकुबहिलीं पिर्हा वया। लेँ तापाकं हे हुंक्रियात थपाःबही धाइ धकाः श्री धर्मादित्यजुं पचिनं सुया क्यना बिज्यात। थन थपाः ल्वीगु दस्तुर दु, गुगु स्थवीर छ्वीगुया अपभ्रंस जक खः। थनंलि नौदो-बहाले दुने यंकाः सम्यकयागु खँ न्हाथना बिज्यात। न्हापा थन श्मशान जुया च्वन, हँ। थन नौदों अपाः दुगुलि थुथाय् दयेकुगु श्व बहायात नौदोंबहा धाल। नेपाळे दकसिवे न्हापां सम्यक न्यायेकुगु केपुली जुया च्वन, तर थन सम्यक द्यो दुला बा मदु छुं सी मदु।

आःतक प्राप्त जूगु सम्यक-द्यो मध्ये दकसिवे पुलांम्ह श्व जुया च्वन। श्व “शशि वाण अचल” साले अर्थात् नेपाली विद्वानपिनि मतानुसतर ने० सं० ७५१ स स्थापना याना तःगु जुया च्वन। श्व बहाया गुठी हालीगु चचा सफुलि प्रत्यक्षरूपं श्व प्रमणित जुल कि न्हापा न्हापा थुक्रियात देवदत्त महाविहार नं धैतःगु जुया च्वन। भिक्षु सेरषा, श्री ज्ञानजबदेव, श्रीमाणिक, श्री अभयधर्म, श्री मानसा, श्री अमृत व श्री सुनादेव-रथजु आदिपिसं श्व सम्यक-द्यो दयेका वंगु जुल।

श्री धर्माचार्यजु अनयाम्ह छम्ह प्रतिष्ठित व गन्ध-मान्य व्यक्ति जुया बिज्यागुलि वसपोल नाप जिमितः नं न्हाथासं सन्मान सत्कार जुल। न्हाथाय् वंसां सकस्यानं वसपोलयात आदर व कदर यानाः हनीगु खः। वसपोलया प्रतिष्ठा व प्रभाव गनं हे म्ह मज्जू। जिमि मती वःथें न्हागु विषये छुं खँ न्यंसां स्थानीय जनतां सुगमतापूर्वक निष्कपट जुयाः थःम्हस्यां न्यना तयार्थे स्यूथें कना बीगु खः, गुकिं यानाः जिमितः अपालं ग्वाहालि जुल। जिमि जक न्हाःनिसा वस-पोलं हानं जिमितः गन गन जक यंका बिज्याइ तिनि थें मस्यू, तर जिमि प्रिय पासा श्री कुब्जबहादुरजुया थः शिष्यपित विद्या दान यायेगु कर्त्तव्ये न्हाज्याः वने मानिगुलि थन जिमिसं वसपोलयाके बिदा फवना। थौं वसपोलया सन्सर्गं थुलि सफलतापूर्वक फायदा कयाः १२ वजे तक यलया भ्रमण याना। जिगु जीवने यल गोधू मछि वने धुन, तर थौं थें जि आः तक धंवाः जूसां सन्तुष्ट व आनन्दित जुयाः अनं लिहां वयागु मदुनि। श्रीमान धर्माचार्यजुयात मनं मनं सहश्र धन्यवाद व्युव्युं लेँ थः पासा नाप लय् तातां खँ लहानाः लिहां वया।

लुम्बिनी विशेषाङ्क स्वेगु मन्दुसा थौं हे “धर्मोदय” या ग्राहक जुया दि सँ।

जगया चाला

—श्रीमती वसुधा

लक्ष्मीया भात तच्चो जुयाच्वन । त्वाःयापि मनुत वया छचाखेरं च्वना स्वया च्वन । जि नं सो वना । लक्ष्मीया भातंला थःगु अंतिम शास लहाना च्वन । फुक्कसिया रुवा खूँ । लक्ष्मीया ला जीवन-सहारा हे मदइन । वयागु भाग्य-सूची लुकुंवीन । अबलेहे घरपति वया लक्ष्मीयात धाल-
“याकनं घाटे यंकी, थन सिके मज्यू । थव छेँ दिगु द्यो दु ।” बिचरा लक्ष्मीया हंसं थाय् तोतल । अथे याय् थथे याय् मसिया मि पृम्ह थें लहा जक व्वे व्वे स्याना च्वन । अबले हे लक्ष्मीया भातं थव निस्सार संसार तोता वन । अले ला छो मी ध्यो लुइ थें जुल । घरपति तँ चाया धाल—“जिल मखुला आः । छेँ पवित्र याये माल । होम याके माल । जि धयागु खँ न्यं हे मन्यं । मेगु खँ छु ? का याकनं सी उठे या ।”

थव खँ न्यना ला जिगु मन हे थाते मलाना वन । विधवा लक्ष्मी थव खँ न्यंबले ला बना हे वन । तर घरपतिया छु वास्ता दुकुनी दां दय्व गा ।

× × ×

विधवा धयागुला थव संसारे दकसिवे तहंगु पाप । विधवा समाज घृणित जुइगु । विधवा छेँ या कलंकिनी जुइगु । फुक्कं पुलांपिनि विचार । अक्क लक्ष्मी ला स्वम्ह मचाया माँ । नय्त हे थ्याप थ्याप जुल । नित्वा स्वत्वा पर्सि दुगु नं मिया नके धुं कल । आः दुगु छुं हे मखुत । भाड़ा निगः स्वंग व भ्वाठगु लासा फांगा । तर ई ब्यो स्वया मनुतय्के विचार नं वइगु । लक्ष्मी सुथ बहनी ज्या वना वल । छेँ मस्त

नय् पित्याना खवया च्वन । भुतू ला थौं च्याहे मच्या । जाकि हे नं मदुनि । ज्याला कया हगु ध्यवा च्वना कन्दोले जाकि का वन । तर धया तगुदु ‘मजीव देवं नं मही’ । लक्ष्मी या जाकि कायेगु पाः थ्यं बले जाकि हे फुत । लक्ष्मीया मने छगु तःधंगु ल्वापु जुल । सरासर छेँ वन । मस्त खवया च्वन । लक्ष्मी मती लकीकल—‘भात दुगु जूसा थुलि दुःख जुइगु मखु । ध्यवा दुगु सा जिमि भातयात नं छुं ज्वीगु मखु……’ विचार बा वया च्वन । अबले हे लाक घरपति वया धाल—‘का थन मेपि च्वं वइगु जुल । थव छेँ ला थौं हे तोता वने माल ।’

लक्ष्मीया मिखां हे छुं मखं थें जुल । वं विन्ति-याना धाल—‘साहू ! निन्हु स्वन्हु यात ला निगाहा तया दिसँ ।’

थव खँ न्यनेसात नर-दानव साहु नं धमाधम दुगु वस्तु पिने वां छ्या बिल । जि भयाले च्वं च्वनागु । व्वाय् व्वाय् बना सो वना । अनयागु दृश्य खना जिगु मिखां खबि वल । जि लक्ष्मीयात थःथाय् च्वना हया । लक्ष्मी जिगु यक्को बर्धाई यात । जित यक्को सुवा बिल । तर जिगु मतीला छता खँ जक वया च्वन ‘अय् घरपति ! छंगुं थुलि निठुरता, थुलि अन्याय ला मानवता मखु, पशुत्व खः । मेपिनि खवबी निहलीपिं, छ व छंगु समाजयात कोटि कोटि धिक्कार ।’

तर अबले हे जिगु न्हाय्पनं छुं ता थें च्वन । धयाच्वन—‘छु हाला च्वनागु ? थवला ! थव जगया चाला खः ।’

“लुम्बिनी विशेषांक” यात त्यवा बिया दिसँ ।

उद्देश्य

— श्री लालधन शाक्य

उद्देश्य, प्रतिज्ञा, इच्छा, प्रार्थना आदि छगू शब्दया हे विभिन्न नां खः । गथे छसा काप खुना छ्योले चीगु बेताली, जँय् चीगु जनी, म्हे न्येगु गा धका व्यवहार याई ।

उद्देश्य मदुगु जीवनयात फुसुलुगु जीवन धयां अपो खँ जुई खुवा मवो । उद्देश्य नं निगू प्रकारया दु, भिगु व मभिगु । जीवन भिनीगु व मभिनीगु उद्देश्ये हे निर्भर । उकिं भिगु उद्देश्य दय्का यंकेगु हे मानव पिनि कर्तव्य खः ।

भिगु उद्देश्य युक्तगु ज्या याना वं पिं महापुरुषपिं आपालं दु । उपि मध्ये छम्ह प्रमुखम्ह भगवान बुद्ध खः । दीपङ्कर तथागतया समये वसपोलं—“बुद्ध ज्या आपालं जनपिनि हित व सुखी याय्” वैगु भिगु उद्देश्य दय्कल । थ्व हे उद्देश्य पूर्णया कारणे प्यंगू असंख्य व छगू लाख कल्प तक दानादि क्तिता पारमीता, क्तिता उपपारमीता व क्तिता परमार्थ पारमीता पूर्ण याना नी न्यास दँति न्हापा बुद्ध जुया बिज्यात । आपालं जनपिन्त हित सुखगु ज्या स्थना बिज्यात । बौद्ध-ग्रन्थे थ्व फुक्कं खँ स्पष्ट केना तःगु दु ।

जीवन सफल याय्माःसा थःगु उद्देश्य निश्चय नं भिगु हे याय्माःगु खँ बुद्धादि महापुरुषपिंगु जीवनीं बाँलाक हे सी दु । बिना उद्देश्यं छुं ज्या याय्मज्यू यदि यात धाःसां वैगुज्याया गति व मुद्रया नां चा (दृङ्गा) थें जुई, गुगु नां चा माझी बिना समुद्रे भटकय् जुया च्वनी । उगु नां चा थनहे बनेमाः व उत्रे जुई माः धैगु छुं निश्चय मदु । समुद्रया तरङ्गं वैत लालाथाय् यंकी, आखिरे लोहंतय् ठक्कर नया ब नाचा तज्याईगु सम्भव दु ।

आपाः हे मनुतय्सं उद्देश्य न्होने तथा कार्यारम्भ याई, तर कार्यारम्भ ज्वी धुंका छुं बाधा उपस्थित

जुल कि संघर्ष याय् मफया कार्य सिद्ध याना काय् मफु । उकिं थनथाय् लाक थ्व विचार अवश्य याय्माः कि उगु समये थःगु छु परिस्थिति दु, उगु परिस्थिति थःगु महत्वाकांक्षा (तः धंगु इच्छा) यात पूर्ण याय् फैला ? उथाय् थःपिसं खंके फय्के माल कि थःगु उच्चा-कांक्षा सफल याय् थः के उलि साधन दुला कि मदु ? दुसा उगु न्होने वोगु बाधा नापं संघर्ष याना यंकेव अवश्यं सफल मजुइ मखु । यदि थःगु ताकत व साधन-या सिबय् अप्पोगु उद्देश्य जूसा उद्देश्ययात हीके माः कारण पला उलिहे तःपला छि फई, गपाय् हाकगु त्वाना खः । माय् बिलिचां त्यप घय् पुइगु उद्देश्य पूर्ति याय् अवश्यं फै मखु । उकिं थःगु जीवनया उद्देश्य लयय् आपालं होशियार जुई फय्के माः ।

मभिगु उद्देश्य जीवन स्यंका वं पिनं आपाः हे दु । गय् भिगु उद्देश्यं बुद्धया जीवन आदर्शनीय जुया च्वन । मभिगु उद्देश्ये देवदत्तया जीवनी प्रत्यक्ष प्रमाण भीत दु ।

देवदत्तया उद्देश्य हे बुद्धयात दुःख कष्ट वीगु, बुद्धया लाभ सत्कारे हानी याय्गु । थजागु कारणं वं बुद्ध सासने प्रव्रजित जुया नं भिक्षु संघयात फाटे-याना (तछ्याना) बिल । बुद्धयात स्याना थः बुद्ध ज्वीगु स्वल । पारमीता धर्म पूर्ण याना काय्माःगु बुद्ध पदवीयात, अजात शत्रु आदि पिन्त थःगु बसे तथा नालागीरि किसियात तोता स्याना काय् धयां गनं वैगु उद्देश्य पूर्ण ज्वी ? आखीर मभिगु उद्देश्यं वैत अविधि नरके पतन जुया महान् कष्ट सिये माला च्वन ।

न्ह्यागु संस्थाय् संस्थायात समाय् याय्गुहे उद्देश्यं खः किन्तु स्वार्थान्ध संस्थापकपिसं उगु उद्देश्यं थःगु स्वार्थ सिद्धया लक्ष याना यंकेत सनी बा याना नं च्वन । अले उद्देश्यं भः भः धाई च्वंगु संस्थानं

जनतायात घच्चाईपु जुयाच्चनी । उद्देश्यानुसार उच्चपदे
ध्यनीगु संस्था नं कार्यकारिणिपिनि कूटनीतिं अवनति
जुया च्वंगु यक्व हे दु । थ्व खः उद्देश्यानुसारं ज्या

मयागु फल । उकिं भिंगु उद्देश्य, भिंगु कामना, भिंगु
इच्छा, भिंगु प्रार्थनादिया कार्य नं सकसिनं याना
यंके फय्केमा ।

मेघ गर्जन

—श्री आशाराम शाक्य

नील गगने कृष्णवर्णगु मेघ वइ फन्दा कया
सिंह थें गर्जे जुइ संसार हे नय् थें सना,
प्यास चाःम्ह व चातकं तर सोवई अति खुसि जुया
मेघ दाजुं बीत वल लः धैगु भावं ब्याय् वया ।
फय् वई तर जोर जोरं प्वीकई फुक मेघत
वा वई मखु साःगु थें अल्य ज्वीगु केवल गर्जन
कन वं चातक्यात फय् नं यंकई अति पूरसं
हा थ्व गर्जन बरु मजूसा दुःख ज्वी मखु थुगुकथं !
विश्व गगने थौंकन्हेया मेघ माला यागु नं
गति थ्व हे खनि, ज्वीगु मखु स्वामूसिवाय् छुं गर्जन

छुं मस्यूपि पथिकतय्तः दूरसं हीकः यना
विपथसं लाका बिया नं फक्व दुख बीतिनि हरे !
च्वे नभेसं थीगु पिलिपिलि नौ निगः नं छरुय छ्वया
अन्धकारं तोपुया पथ दक्व वं सुचुका बिया
क्रूर मेघं भ्रान्त लंजुवातय्त विपथे थथ्य हया
फय् हया अति सास्ति बीगु ज्यानमारा थें जुया ।
मेघः छं गर्जन मयासे बरु ख्व दुखिया दुख खना
निफुति ख्वबिसां हाय्कि बरु छं छुं भती करुणा तया
क्रूर फय् थें क्रूर मजुया या छगू सां भिंगु ज्या
मेघ, फुसुलुगु गर्जनां जक थ्वेकय मत्य छं गगन आ ।

नवसापासा

१०००

महास्थविर आनन्द

महास्थविर आनन्दया स्मरण शक्ति

[भोलकं वोगु]

श्रामणेर सुदर्शन

आनन्दं सक्षेपं कंसां बाँलाक थुईका काय् फुम्ह
जुया निरिति आनन्द मदु थाय् कना बिज्याइगु खँ हानं
छको थःम्ह उपस्थापक यात कना बिज्याना वैगु शर्त
भगवान बुद्धं पुरे याना बिज्याई । सूत्रपिटकया दीघ
निकाय, मज्झिम निकाय, संयुक्त निकाय, अंगूत्तर
निकाय थ्व प्यंगू ग्रन्थे नं थथे जि न्यमागु दु (एवं मे
सुतं) दके च्वे छगू पंक्ति दु । थ्व पंक्ति आनन्दं
संगायन समये धै बिज्यागु पंक्ति खः । अर्थात्

“एवं=थथे, मे=जि (आनन्द स्थविरं) सुतं=न्यनागु
दु” धैगु रूपं अर्थ जू वनी । थुलि जक मखु भगवान
बुद्धं “बहुजन हिताय बहुजन सुखाय” उद्देश्यं कना
बिज्यागु ८२ दो धर्म सूखन्ध मध्ये ८० दो धर्म सूखन्ध
महास्थविर आनन्द या पाखें प्राप्त जुल वा संगायन
जुल । बाकी २ निदो धर्म सूखन्ध मात्र मेपिनी पाखें
संप्रह जूगुखः । ८२ दो धर्म सूखन्ध वसपोलं छको हे
मात्र न्यना लुमंका तःगु खः ।

पालि ग्रन्थे उल्लेख याना तःगु दु । ख्वी दो पंक्ति यागु नोन्यादो गाथात न्यना लुमंका तेगु बसपोलयाके शक्ति दु । व नं छको मात्र न्यना । बसपोलयात छुं खँ हे पुनरावृत्ति याना च्चने म्वाः । उकिं बसपोलयात स्मृतिवाने एतदग-पद बिया बिज्यात ।

बुद्धोपदेश

छको श्रावस्ती बिज्याना च्चं बले आनन्दस्थविरया कारणे हे कना बिज्यागु खः । गुगुगाथा म्मेत गुली मर्म स्पर्शी जू छको विचारनीय ।

न पुष्प गन्धो पटिवात मे ति,
न चन्दनं तगर मल्लिका वा ।
सतंच गन्धो पटिवात मे 'ति,
सन्नादिसा सप्पुरिसो पवाति ॥

अर्थात्—स्वां, चन्दन, तगर, चमेलीयागु सुगन्ध फय् मवगु थासे बने मफु, तर सत्पुरुष पिनिगु सुगन्ध व्याक्व दिशाय् नं फिजे जुया वनी (फय् मवगु थासे नं वनी) ।

चन्दनं तगरं वापि-उप्पलं अथ वस्सिकि ।
एतेसं गन्ध जातानं-सीलगन्धो अनुत्तरो ॥

अर्थात्—चन्दन, तगर, पलेस्वां, तथा चमेलीस्वां—यागु सुगन्ध स्वया नं शील सुगन्ध तःसकं उत्तम ।

अथे हे मेखुनु छन्हु भगवान बुद्ध जेतवने बिज्याना च्चं बले आनन्दया मने छुं शंका जुल । भगवान बुद्धं न्हापा न्हापायापि तथागतपिनिगु गुण व आयु थुलि, फलानागु नां जुया च्चंम्ह मां-बौ, अग्रश्रावक, उपस्थापक, आदिया खँ कना बिज्यात तर उपोसथया बारे थौं तक्कं छुं कना बिमज्या निं धैगु मती वना आनन्द भगवान बुद्धया थाय् वना न्यन—' भन्ते ! छलोपलं न्हापा न्हापाया बुद्धपिनिगु, श्रावकपिनिगु आपालं वर्णन याना बिज्याय् धुं कल । तर उपोसथया बारे थौं तक्कं छुं खँ कना बिमज्या । छु भन्ते !

न्हापायापिं बुद्ध पिनि पालाय् उपोसथ धैगु मदुला ?

आनन्द ! न्हापायापिनि नं उपोसथ दु तर संक्षेप । हानं थौं थै स्मृति म्हपिं मनूत मखुगु जुया निति आःथै बाछी छको उपोसथ याय् म्वाः । विपरिस्स सम्यक सम्बुद्धया पाले न्हेदेँ छको, सिखि वेस्समू सम्यक् सम्बुद्धया पाले खुदेँ छको, ककुसन्ध व कोणागमन पिनि पाले देँ छको, कस्सप सम्यक् सम्बुद्धया पाले ख्वाय् छको याई । न्हापाया बुद्धपिनी पालाय् उपोसथयाईगु (नियम संभ्रमा बीगु विनय कर्म याईगु) थथेः—

सन्व पापस्स अकरणं, कुसलस्स उपसम्पदा ।

सचित्त परियो दपनं, एतं बुद्धानं सासनं ॥

व्याक्क पाप मयाय्गु, कुशल कर्म याय्गु (मुं केगु) थःगुचित्त शुद्ध याय्गु ध्वहे (न्हापां निसैयापि) बुद्धपिनि उपदेश खः ।

खन्ती परमं तपो तितिक्ष्वा,

निब्बाणं परमं वदन्ति बुद्धा ।

नहि पञ्चजितो परूपघाती,

समणो होति परं विहेठयन्तो ।

अर्थात्—शान्ति, सहनशील, परमतप खः, बुद्धादि श्रेष्ठ (उत्तम) पुरुषपिसं निर्वाण यात श्रेष्ठ धाई । मेपिन्त घातक याईम्ह सित श्रमण (प्रव्रजित) धाई मखु मेपिन्त पीडा व.छट मचीम्ह सित हे श्रमण धाई ।

अनूपवादो अनूप घातो, पातिमोवखेच संवरो,
मत्तञ्जुता च भतस्मिं, पन्थञ्च सयना सनं,
अधि चिरोच आयोगो, एतं बुद्धानं सासनं ॥

अर्थात्—सुयातं नं निन्दा मयाय्गु, सुयातं नं घात मयाय्गु, भिक्षु नियम पालन याय्गु भोजने मात्र ज्ञान दय्केगु, एकान्ते वासयाय्गु, ध्याने मन लगे याय्गु, ध्वहे बुद्धपिनि अनुसासन खः ।

मेखनुया खँ । महापवारणा* या दिने सन्ध्या-
समये आनन्दं न्यत —“भन्ते ! वो त्यंगु सूर्यया
किरणं कःगुलिं प्रसेनदि कोसलया शरीरे च्वंगु आभूषणं
तेज पिहां बल, वथे कालुदायी थेरया शरीरं सोभा व
तेज पिहां वया च्वन, व शोभा व तेज प्रसेनदि
कोशलया सिकं तेजस्वी तथा बाँला । व स्वया नं अपो
शोभा व तेज छल्लोलया शरीरे दु । भन्ते थुकीया
कारण छु खः ?”

“आनन्द ! चन्द्रमाया तेज चान्हे जुतले दर्ई, निहने
दै मखु । सूर्यया तेज निहने जुतले दर्ई, चान्हे दर्ई
मखु, जुजुपिनि तेज शरीरया अलंकार दतले दर्ई,
तिसा-वस व अलंकार मदेव दै मखु । अरहन्तपिनि
महासमापत्ति ध्याने च्वंतले दै । तर बुद्ध धैपिनि निहने
नं चान्हेनं सदा सर्वदा पञ्चवर्ण या रश्मी शोभा दै
च्वनी । थथे धैविज्याना थव गाथा धै विज्यात—
दिवा तपति आदिच्चो, रत्ति आभाति चन्दिमा,
सन्नद्धो खत्तियो तपति, ज्ञायी तपति ब्राह्मणो,
अथ सन्नमहोरत्ति, बुद्धो तपति तेजसा ॥

अर्थात् — निहने सूर्य थिना च्वनी, बन्दि चन्द्रमा
थिना च्वनी, कवच धारण याई बले क्षत्रित चमके
जुई, ध्यानयाना च्वनी बले ब्राम्हण चमके जुई, बुद्ध
थःगु तेज न्हावलें चान्हं-निहने थिना च्वनी ।

मेगु छगुपंक्ति दनि गुगु आनन्द यात थः थःगु
भरोसाय तय्या निति कना विज्यात —

“आनन्द ! अत्त दीपा त्रिहरथ अत्त सरणा ।”

आनन्द ! थःगु प्रदीप थः हे जु थःगु हे शरण
हुँ ।” थव छु कम महत्वगु वाक्य ला ?

भगवान् बुद्ध व आनन्द

भगवान् बुद्ध व आनन्दया गुलि घनिष्ठ संबन्ध
हु, उलि मेपिनि मदु । उकिं आनन्दं भगवान् बुद्धयाके

हरेक खँ न्यनेगु मेपिके स्वया विशेष शक्ति वसपोल-
याके दु तथा मने वक खँ मन्यंसे च्वनीम्ह नं मखु ।

भगवान् बुद्ध गनं भिक्षा विज्याई बले छुं आश्चर्य-
जनकगु घटना (= दृश्य) खनी बले वसपोल मुसुक
न्हिला विज्याई* । तुरन्त उकीया कारण आनन्दं न्यने
धुंकी । आनन्द यागु प्रार्थनानुसारं वसपोलं थःगु
मनयागु खँ बा हिलागु कारण कना विज्याई ।
आनन्दं अथे न्यना तःगु द्वारा हे भीसं बुद्धया मनो-
वृत्ति खँ नं सीके दत ।

छन्हु आनन्द ल्यूतया भगवान् बुद्ध भिक्षा
विज्यात । लेँ चौ भयगः च्वना पवना च्वंम्ह छम्ह
याचक थव दुल, वैत खना वैगु अज्ञानताया कार्यया
बारे वसपोल मुसुक न्हिला विज्यात । आनन्दं तत्क्षणे
उकीया कारण न्यन — “भन्ते ! छल्लोल छाय् न्हिला
विज्याना ?” भगवान् बुद्धं प्रश्नया उत्तर बीयालागी
न्यना विज्यात — “आनन्द छं व याचकयात खँला ?”

“खना भन्ते ।”

“आनन्द ! व छम्ह ८० कोटी धनया थुवाया पुत्र
खः । वया बौ नं वैत विद्याध्ययन याके व दुःख जुई
धका विद्याध्ययन मयाकू ! धनया अभिमानं प्रष्ट !
छुं दिन लिपा वया बौ परलोक जुया वन । अथे
थथे मदेक याना वं फुक सम्पति फुकल । निहनिं
परस्त्री गमन व मद्यपान याना जुल । बुद्धि नं छुं दुगु
मखु । उकीसं मोहं त्वपू बले ! थौं दक स्वाहा ! याना
पवना जुया च्वन ।

यदि वं प्रथम वैसे व्यापार यागु जूसा थव नगरया
छम्ह अट्ठोतिय सेठ जुईगु, दुतिय वैसे जक यागु जूसां
दुतिय सेठ जुईगु, तृतीय वैसे हे जक यागु जूसां तृतीय
सेठ जुईगु, बा वैभव या वास्ता मतसे जिगु शासने
वोगु जूसा जा अरहन्त हे जुईम्ह, दुतिय वेष जक वोगु
जूसां अनागामी जुईम्ह .. यदि अन्तिमे जक वोगु

जुसां श्रोतापति जुईम्ह तर आःथौं निखंसं दयाका
दुःख सिया च्वन । थथे धै विज्याना थ्व गाथा
आज्ञा जुया विज्यात —

“अचरित्वा ब्रह्म चरियं,

अलङ्का योव्वने धनं ।

जिण्ण कोञ्चा ‘व ज्ञायन्ति,

खीण मच्छे ‘व पल्ले* ॥१॥

गुम्हसिनं ब्रह्मचर्य्य पालन याई मख्, गुम्हसिनं
यौवन अवस्थाय् धन मुंई मख्, उम्हसित न्या
मदुगु जलाशये बृद्धम्ह क्रौंच धैम्ह पंक्षी मूक्रे जुया
च्वथं च्वने माली ।

सुं गुम्ह भिक्षु-भिक्षुणी, उपासकोपासिकापिनिगु
खबर थयंका बीम्ह नं आनन्द हे खः । प्यंगू परिषदं
प्रार्थना (विन्ति) याय् मछागु खँ नं आनन्दं प्रार्थना
याई । गबले तापार्क निसं सुं भिक्षु-भिक्षुणो, उपासक
उपासिकापि भगवान बुद्ध दर्शनार्थ व धम्मश्रवणार्थ सुं
वो सां न्हापां आनन्द याके निं प्रार्थना याई — “भन्ते
आनन्द ! भगवान बुद्धया दर्शन मदुगु ता दत्त
दर्शन बी विज्याहुँ, बा भन्ते ! भगवान बुद्ध या
धर्मोपदेश न्यने मखंगु ता दत्त धर्मोपदेश छको
न्यने ।” अले आनन्द महास्थविरं उचित अनुचित
विचार याना विज्याई । अनुचित समय खंसा रोके
याई । उचित खंसा भगवान बुद्धयाथाय् वना प्रार्थना
या विज्याई । भगवान बुद्ध स्वीकार याना विज्याई ।
स्वीकार मयाईगु नं छाया ? न्हापा हे आनन्द स्थविरं
उचित अनुचितया बारे विचार याय् धुंक्कगु दु ।
प्रार्थनानुसारं (शर्त अनुसारं) नं विज्याय् माःगु
अत्यावश्यक । अले भगवान बुद्ध दर्शक तयूत दर्शन
बी विज्याई, धर्मपिपासी तयूत धर्म-पान प्रदान याना
विज्याई ।

हानं, छुं घटना जुल कि कनीम्ह नं आनन्द
महास्थविर हे खः । आनन्दं मेपि भिक्षुपिसं कने
मछागु घटना बा समाचार कं वनी । गबले भगवान
बुद्ध शरीर अनित्यता, मिशारता, असुचितता या बारे
भिक्षु पित्त उपदेश बिया विज्यात आपालं भिक्षु-
पिसं अःखतं थुईका थःगु गःप थःम्हं त्वा ह्वाय गु
शुरु यात । भयङ्कर घटना जुल । आनन्दं भगवान
बुद्ध विज्याना च्वथाय् वना समाचार कं विज्यात ।
तदन्तर हे भिक्षुपित्त सःता हानं अःखतं थुईक कना
विज्यात । अले उगु घटना शान्त जुल ।

मुखुनु निगन्थनाथ पुत्र मृत्यु जुल, व खबर नं
आनन्दं हे भगवान बुद्धयात विन्ति यात ।

मार्गधिया कुचक्रं भिक्षा वनी बले वो व्यूगु
बल्लते आपालं भिक्षुपिनि मने खिन्न जुल । तर
प्रकाश याना थःगु मनया खिन्नता हटे याय् मफु ।
अन्तिमे आनन्दं व खँ प्रकट यात । “भन्ते भगवान !
थन आपालं निन्दा दु, उपहास दु, मेथाय् भिक्षा-टन
विज्याय् मज्यूला ?” भगवान बुद्ध न्यनाविज्यात—
“आनन्द ! मे थाय् गन वने ?” आनन्दं—“भन्ते !
छलपोलया दातापि यक्व द हे दुनि !”.....“अन नं
वोसा ?” “अन नं मेथाय् वने ।” “मेथाय् नं वो
सा ?”

“आनन्द ! छं उलि हे व उपहाशया बारे विचार-
याना खंके मफुला ? निन्दां रहीतगु थाय् थ्व विश्वे
गन दु ? छखे प्रसंसा देव मेखे निन्दा अवश्य दे ।
उकिं आनन्द ! अजागु निन्दा-प्रसंसा खना संप्रामया
हस्ति थें हटे मजुई माः ।” थथे धै विज्याना थ्व
गाथा आज्ञा जुया विज्यात—

अहं नागो व संगामे, चापातो पतितं सरं ।

अति वाक्यं तितिविखस्सं, दुस्सीलो हि बहुजनो ॥

अर्थात्—संग्रामे धनुष द्वारा कय्का हःगु बाण-
यात किसी वास्ता मतसे सह याई थें, जिं नं मूर्खतय्
कटुवाक्य व निन्दा प्रससायात वास्ता मतसे सह-
याय् । कारण संसारे दुशीलपि हे जक आपा ।

अथे हे दानवीर अनाथपिण्डिकं प्रार्थना याय्
मझागु लिं महास्थविर आनन्दयाके प्रार्थना याना
भगवान बुद्धयात थःगु इच्छा प्रार्थना याके बिल ।
आनन्दं भगवानयाके थथे प्रार्थना यात—“भन्तो !
अनापिण्डिकया नित्य-पूजा व तथागत दर्शनया
नितिं बोधि-वृक्ष छमा जेतवने पीगु इच्छा हु ।

रचित अनुचित आज्ञा जुया बिज्याहुं । भगवान
बुद्धं स्वीकार याना बिज्यात । अले आनन्दं
मौद्गल्यानया सहायता कया बोधि-वृक्षया अंकूर
(कचा=पुसा) हया स्वयम् थःगु लहाटं पिना बिज्यात ।
हानं आनन्द या आग्रह अनुसारं भगवान बुद्ध व
सिमा कवे चच्छि च्वना वृक्ष पवित्र व मंगल याना
बिज्यात । गुगु बोधि-वृक्ष थौं तक्कं दर्शन याय्
दनि । व वृक्षयात आनन्द प्युगु जुया नितिं
“आनन्द बोधि-वृक्ष” धाई धका जेतवनया पथदशक
कंगु जितः लुमंनि ।

(भोलकं)

स्वंगू प्रश्न

—श्री लियो टल्सत्वाइ

छम्ह जुजुया छन्हु थथे मति लुल, न्हागु ज्या
याय्गुया ठीक समय स्यूसा, सु मनूया खँ न्यने ज्यु
स्वैगु मज्यु, दकसिबे तःधंगु ज्या याय्गु लु धका स्यूसा
न्हागुहे ज्या यासां गबलें स्यानि मखु ।

थथे मती लुया जुजुं थःगु राज्य भरी नायखि
चोय्के बिल—“सुनां छुं ज्या याय्गुया सुअवसर थुबले
धका, दकसिबे माःम्ह मनू सु ? दकसिबे माःगु धव-
ज्या धका धाय्फु वैत आपालं पुरस्कार बीगु जुल ।”

अले विद्वानत जुजुया थाय् वल तर वैगु प्रश्न
म्हतीं छगू छगू हे लिसः बिल ।

न्हापलाक न्यंगु प्रश्नया लिसले गुम्हेसिनं धाल
न्हागु ज्या याय्गुया ठीक ई सीकेत न्हापलाक हे
न्हि, ला, व दें थथे याय्गु धका च्वयाते मा, यानं अथेहे
याय् मा । थथे याःसा जक न्हागुं ज्या इले याय् फै ।
गुम्हेसिनं धाल, न्हागुं थुबले हे याय् माः धका ला
धाय् फै हे मखु, तर लु धासा भ्वा मदुगु ज्याय् लगे
मजुसं न्हागुखेंसं बांलाक ध्यानतय्गु अले गुगु याय्
माल व याय्गु । अज्ज मेपिसं धाल कि जुजु न्हाको

हे होशीयार जूसां सुअवसर थुबले हे धका न्हागुं
ज्या याय् फै मखु, बरु थुबले ज्या याय्गु धाय्फुपि
बुद्धिमान तय्गु छगू सभा देका तय्मा ।

तर, मेपिसं धाल गुगु थजागु नं खँ दें गुगु लुं
सभाया न्होने नं तय् मज्यु तर याय् मयाय् निश्चय
मयासें मगा । व निश्चय याय् लु जुइ तेन धैगु न्हा-
पलाक हे सीके माल । थजागु खँ स्यूपिला जोतिसत
खः अकें न्हागु ज्या याय्गु सुअवसर सीकेत जोतिस-
तेगु सलहा काय् माः ।

मेगु प्रश्नया लिसः नं अथेहे तःगु मछि बिल ।
गुम्हेसिनं धाल जुजुयात दकसिबे माःपिं सलहाबिपिं
मनूत खः, मेपिसं धाल गुरुजुत, बैद्यत, अज्ज मेपिसं
धाल दकसिबे जुजुयात माःपिं मनूत सिपाहीत खः ।

दकसिबे माःगु ज्या लु धैगु स्वंगूगु प्रश्नया लिसले
गुम्हेसिनं धाल विज्ञान माः, मेपिसं धाल संग्राम याय्
सैगु, अज्ज मेपिसं धाल पुजा पाठ याय्गु ।

प्रश्नया लिसः छगूहे मिले मज्जुलिं जुजु स्वैगुहे खँ
मन्य स्वैत हे पुरस्कार नं मव्यू । तर एनं थःगु प्रश्नया

लिसः कायगु मती तथा जुजु प्रख्यात म्ह छम्ह ऋषी-
याके न्य वनेगु निश्चय यात ।

व ऋषी छथाय् गुईं च्वंच्वन । गुं तोःता व गुबलें
खनं मर्व । साधारणपिं मनूत लिसे वं नं मल्हा ।
अकिं जुजुं नं सादा लनं फिना वन । वैथाय् थ्यने
व थःहे सल म्हं क्वाहां वल, अले वया रक्षकत
तोःता याकचा वन ।

जुजु थ्यंकः वं बले व ऋषी वया बलया न्होने केव
पाला च्वन । वं जुजु यात खना स्वागत यात तर पाला
तुं च्वन । व ऋषी धासा गंसि, बःमला । छको कुली
पाः प्रति भति भति जक चा बोय्का थाकु क थाकु क
सास लहाना च्वन ।

जुजु वैथाय् न्होने थ्यंक वनाः धाल, “जि छि
थाय् स्वंगु प्रश्नया लिस काय्त् वैगु । “न्ह्यागुं ज्या
यायगु सुअवसर गे सीकेगु ? जित दकसिवे सु मनूत
माः ? दकसिवे स्वैत ध्यान बीमाः ? जिं दकासिवे याय्
माःगु ज्या छु ?”

ऋषी जुजुया खं न्यन, तर छुं लिसः मव्यू । हानं
थःगु ज्याय् लगे जुल ।

जुजुं धाल, “ छि त्यानुल जुई । कू जित बिया
दिसँ । जिं नं भचा ज्या याना बी ।”

“ धन्यवाद ” ऋषीं धाल । कू जुजुयात बिया
व फेतुत ।

द्यां निगू देके धुनेवं ज्या दिना जुजुं हानं वया
प्रश्न न्ह्यथन । ऋषीं एनं लिसः मव्यू । तर दना कू
काय्त् लहा न्ह्याःने हया धाल “भचा याउंक च्वं ।
जिं याय ।”

जुजुं कू मव्यूसे थःम्हं हे तुं पाला बिल घौछि
वन, निघो वन । सुर्य सिमाथा ल्युने लुकुं बिना वन ।
अले जुजुं कू वें तथा धाल “जि छि थाय् प्रश्न
याय्त् वंगु । छि लिसः बी मफुसा अथेहे धेदिसँ, जि
ल्याहां वने ।

उबळे लाक सुं ब्वावल । “व सु खः स्वे नु”,
ऋषीं धाल । जुजु फहिल । गुं पाखें छम्ह दाही
दुम्ह मनू पिनेवोगु खनेदत । व मनूया लहा प्वाथे
दिका वैच्वन, कों हि वै च्वन । जुजुयाथाय् थ्यने
व गरखेसेच्वंक हाला वें गोतुला मुर्झा जुल । जुजुं
व ऋषीं व मनूया लें तोकल । वया प्वाथे तःकुगु
घाः दैच्वन । जुजुं घाः फक्क सप्फा जुइक सिला
वैगु हे रुमाल व ऋषी याके दुगु ख्वाहुसां चिना
बिल । तर हि वःगु मद्य् । जुजुं हिप्यागु पति
हानं हानं फेना, चाया चिया बिल । लीपा हि दि-
सेली व मनूया होश दत । वं लः त्वनेगु फवन । जुजुं
लः हया वैत त्वंकल । थुलि ज़तलें निभा बी धुंकल ।
ख्वाउंया बल । अकं जुजुं ऋषीया सहायता कया
व मनूयात बलचाय् दुने लासाय् तैबिल । लासाय्
गोतुका बी वं मिखा तिसिना सुमुक्क च्वन । जुजु
नं न्यासि जूगु व ज्यायागु लिं याना त्यानुया लुखा
खलुइ तुं फेतुना न्ह्यो वेकल । वर्षाया चीहाकगु चा
चछि छन्ह्यो जूइक न्ह्योवल । सुथे न्ह्यलं चाय्कूबले
जुजुया व गन लानाच्वन, त्वालाहां, त्वालाहां मिखां
स्वया लासाय् गोतुला च्वंम्ह मनू सु खः धका थुइकेत
नं वैत ताउत बिल ।

जुजुया न्ह्यलं चाय्का वैत स्वैच्वंगु खनेवं व
दाही दुम्ह मनूखं धाल, “जित क्षमा याना दिसँ ।”

“जिं छित म्ह मस्यू । क्षमा याय् मागु नं छुं खं
मदु ।” जुजुं धाल ।

“छि जित म्हमस्यू सां जिं छित म्ह स्यू । किजा-
यात स्याना, वैगु संपति सर्कारं काल धका इख
फेरे याय्त् जुया च्वंम्ह जि व हे छिम्ह सत्रु खः ।
ऋषीजुयात नाप लाय्त् छि याकचा भागु जिं
सिल, अकिं छि ल्याहां भाइ बले छित स्याय्गु
निश्चय याना । तर न्हिच्छि पियानं छि ल्याहां
मम्हाल । अकिं जि सुला च्वना थासं छित लुइकेत

प्याहांवया बले छिम्ह अंग रक्षकतेधाय् लावन ।
अमिसं जित रहसिका जित पाला बिल । जि बिस्थू
वया । तर छिं जिगु घाः स्वै मव्यगु जूसा जि हि जक
वया नं सीगु खः । जिं छित स्याय्गु मति तथा, छिं
जिगु ज्यू बचे याना बिल । आः जि स्वात धासा,
छि मंजुर दुसा, आवंलि दकसिवे इमानदारम्ह
नोकर जुया ज्या बी, जिमि काय्पित नं अथेहे
याके । जित क्षमा याना दिसँ ।”

सत्रु नाप थपाय्सकं अपुक हे मेल याय् दया,
वैत हे पासा थें याय् दया जुजु अत्यन्त खुशी जुल ।
वं वैत क्षमा याना नं थःहे नोकरत व बैद्य छोया है
बी, वया संपति नं लित बी धका आश्वाशन बिल ।

अनंलि वहे घाः जूम्ह मनु नाप बिदा काय् धुं-
सेलि ऋषी नापलावन । ल्याहां वने न्ह्यो छको हानं
थगु प्रश्नया लिसः काय् फैला स्वेगु मति तल । ऋषी
न्हेन्हु खुन्हु पाःगु घामे पुलि चुया पुसा तै च्वन ।

जुजु वैथाय् वना धाल, “जिगु प्रश्नया लिसः
बिया दिसँ धका हानं छको जि धाय् ।”

“छिल लिसः बी हे धुन नि,” ऋषी एनं वया
चिची पुगु तुति चुया धाल । वं न्ह्योने दना च्वम्ह
जुजुया रुवा स्वल ।

“ने लिसः बिया दिया ?” जुजुं न्यन । छिं छु
धै दिया ।

ऋषी कन, छिं मिहग जि बमलागु खना जित
दया मतःगु जूसा, जिगु लागी व दयां देका मव्यूसे
थःगु हे लं लिना वंगु जूसा व मनूखं छित छु मयाइगु
खः, छि जि थाय् पलख सितकं मच्चना धका पछुतावे
जुह मालीगु । अकिं दकसिवे महत्बहुगु समय ला छि
बुं पाला च्वंबले जुल, दकसिवे तधंम्ह मनु जि जुल,
जित भि याय्गु छिगु दकसिवे तधंगु ज्या जुल ।

“लिपा व मनु मिथाय् ब्बांक्बले दकसिवे तधंगु
समय छिं वैत स्वयाव्यबले जुल छायाधासां छि वया
घाः चिना मव्यगु जूसा सुलह मजुनि बलेहे व सीगु
खः । अकिं व दकसिवे तधंम्ह मनु जुल, छिं वैत
गुगु याना बिल व दकसिवे तधंगु ज्या जुल । अकिं
लुमंका दिसँ दकसिवे मागु छगू हे जक समय दु
वर्तमान आः । थव दकसिवे मागु समय खः छाया-
धासा भिसं छुं याय्पुगु समय आः हे जक खः ।
दकसिवे माम्ह मनु छि गुम्ह नाप लात वहे खः छाया-
धासा मेपि सुतिस छुं याय् मालि म्वाली सुनानं
स्यगु मखु, दकसिवे मागु ज्या जुल वैत भियाय्गु
छायाधासा भियाय् जक हे मनूया जन्म जुगु खः ।”

अनु०—श्रीकेशर लाल ।

धर्मादय सभाया पदाधिकारी व सदस्यपिनि नांः—

संरक्षक—श्री ५ त्रिभुवन वीर विक्रम शाहदेव ।

सभापति—श्री चन्द्रमणि महास्थविर ।

उप सभापति—भदन्त आनन्द कौसल्यायन

उप सभापति—भिक्षु धर्मालोक

मंत्री—भिक्षु अमृतानन्द

उप मन्त्री—श्री आशाराम शाक्य

कोषाध्यक्ष—श्री मणिहर्ष ज्योति उपासक

कार्यकारिणी मेम्बर :—

भिक्षु अनुरुद्ध

भिक्षु के० महानाम

भिक्षु सुबोधानन्द

श्री दयावीर सिंह

श्री पुष्परत्न ‘सागर’

श्री मूर्तिमान ‘शाक्य’

श्री जगतलाल उपासक

श्री पूर्णकाजी ताम्रकार

शब्द रचनाया छुं चुलि

१०७०

—श्री आदि ब्रजाचार्य

[श्री आदि ब्रजाचार्यजुं कीत वसपोलया भाषा प्रेमोया परिचय सदां बिया बिज्याना च्वंगु दु । वसपोलं भाषाया विषये गोगू मछि लेख । “धर्मोदय”या पाठक-पाठिका पिनि न्होने तया बिज्याना च्वंगु दु । वसपोलं ध्व लेखे आपालं शब्द मुना छवै है बिज्यगु खः । तर थाय् मगाना भचा लिकाय् माल । थये हे बरोबर भाषाया विषये लेख च्वया ल्हाना भाय् ज्वी धुंकुगु भाय्यात न्हूगु जीवन बिया मां भाय्या उन्नति व सेवा याना बिज्य छ धयागु आशा नाप नापं पूर्ण भिस्वास दु]—सं०

भाषाया उन्नति मनु समाजया उन्नतिया चिन्ह खः । भाषाया उन्नति विना गुगुं समाजया उन्नति पूर्ण जूगु खने महु । उकिं भीसं थःथःगु समाजया उन्नति याय्त न्हापालाक थःगु भाषाया उन्नति याय्गु अत्यावश्यक खने दु ।

खजा भाषा साहित्य उन्नति याय्त मुख्य व्याकरण कोषया ठुकू जाय्कां जक गाःगु मखु । थुकीयात रस स्वाद दय्कीगु रचनादि नं अति आवश्यकता ज्वी ।

आः तकयातला थ्व भीगु भाषाया साहित्य म्ह हे तिनि । न्हापा दुगु नं न्हना वन । व्याकरण कोषादि नं ला थौं तक नं अथे हे तिनि । बांलाक पूर्ण जूगु मखुनि । जु नं गनं जुई ? गवले तक भाषा अन्वेषण याय्त बा भाषा सुधारित व नियमित तथा उज्ज्वलित याय्त माःमागु शब्द प्यंगू खुगू हे नं चत्त स्वय्त, एकत्रित याय्त छुं शाधन मदया खालि मनया शब्द सागर कोषे मातु माला काय् मालीगु स्वय् मालीगु जुतलें न कोष व्याकरणादि छकलं पूर्ण ज्वी फै, न बांलाक भाषाया छगू रूप ज्वी फै, न नियमित हे ज्वी फै ।

खजा भाषा शब्द संकलन विचित्र, एसां विशेष याना थ्व च्वय् धयार्थ साधन सामान पुरे याय्त बराबर भीसं थः थःगु व्यक्तिगत विमर्ष नं पिकाय्गु बा भाषा शब्दया रूप रेखा उल्लेख याय् माःगु खने दु । उकिं जि थुगु “शब्द रचनाया छुं चुलि” भीगु धर्मोदय पत्रिकाय् प्रकाश याना । थन क्वे थाय्

थासे च्वंगु तँ जिया ठङ्ग रङ्ग भीगु भाषाया शब्दया रूपे छुं विचार याना छक स्वय् ।

(१) छगू शब्दया अर्थ छगूलि मयागु (अने-कार्थ) शब्द :—

कसा—कें ज्यायाईपिं, सास्ति, महिया छगू जिनिस् ।

खुसि—नदी, हर्ष ।

गुँ—संख्या (६) पर्वत ।

न्हाय्कं—दर्पण, न्हाय्कं झार ।

पुसा—बीज, थलबलया पुस्पा ।

बेलि—थ्वं तय्गु थल, बहनीयागु भोजन ।

भाः—मू, छगू जाति, छगू प्रकारया खेल ।

ला—महीना, मांस, पीडा, इच्छा ।

वा—धान्य, दंत, वृष्टि, क्रिया ।

हा—बाफ, जड़ा, नायो, न्याईम्ह हा ।

(२) छगू हे अर्थ बीगु मेमेगु शब्द दुगु “पर्याय वाची” शब्द—

(क) कःनि—लावजा, कवनि, मर्कतान्न ।

झाड़ा—दिशा, बि, येस, आछि, गुतजाः, प्वाके, मल ।

ज्यो—झाज्यो, मूर्ख, ध्वां, ध्वापुं, लाटा, मूढ, ज्योधं, धों, स्वांठ, ग्वाज्यो ।

मामा—मुमा, काकि, मामजु, म्बांजु, काकिमां ।

म्ह—शरीर, अंग, काय, देह, ज्यू, कँलहाय् ।

(ख) चाय्गु—ध्यनेगु, प्येखुलेगु, बिति छ्वय्गु, सिलेगु ।

ज्या वय्गु—ज्या वाय्गु, अह्येयार्गु, सावाय्गु ।

बोबीगु—म्हुडु वाय्गु, न्वाय्गु, भोके याय्गु, जागे जुईगु ।

सीगु—परलोक जुईगु, लायूकः यंगु, केगु काः वंगु,
टुटि भोलं कुगु, ठिग्री च्वंगु, मिखाती स्यूगु, चलं
पाख वागु ।

(३) वर्ग व 'श' 'स' या अनुसारं अर्थ पाईगु शब्दः—

टालुव्य	दन्त्यय
टाटु—तयगु व्यागचा,	तातु—ताला ।
ठु—लिंग प्रत्यय (हुसा, हुम्ये), थु—कल्ये (प्यथु लै)	
माठं—लेबिल, माठं काप,	माथं—याकनं ।
डर—भय,	दर—मू, भाः ।
नशा—अमल, हिनू,	नसा—नयगु वस्तू ।
जोशि—जात,	जोसि—जाःगु ।

(४) अनुनासिक व अनुस्वार तय्व शब्दया
अर्थ पाईगु छुं शब्दः—

त्यल—(ठीक जुल),	त्यल-न्या पः ।
कसु—निकति घाब्या सि, कँसु—मतासूम्ह ।	
घवा—घटे च्वनीम्ह,	घँवा—फुसुलुम्ह ।
छुया ला—(मी छुयागु ला), छुंया ला—छुंयागु ला ।	
फसि—(तरकारी विषय), फँसि—फल ।	
हे—(सम्बोधन),	हँ—हँस ।

(५) अनुस्वार व अनुनासिक अनुसारं फरक
जुईगु शब्दः—

लं—वस्त्र,	लँ—मार्ग ।
धुं—धुप,	धुँ—जन्तु ।
थ्वं—(सर्वनाम),	थ्वँ—(मद) ।
खं—(मोहनी खं स्वने स्वाःला ?), खँ—वचन ।	
कं—(कंथं सुल),	कँ—कँचा ।
बं—(प्वीथागु, बंथागु),	बँ—भूमि ।
सं—(संवल),	सँ—केश ।

(६) ह्रस्वे छगू दीर्घ मेगुहे अर्थ ज्वीगु शब्द—

ह्रस्व	दीर्घ
सिमा—वृक्ष	सीमा—सीमाना ।
ज्यापु—कपायपु,	ज्यापू—किसान ।

पिछि—पि ध्यनीम्ह,	पीछि—पी बछि (४१) ।
थिकु—गःपः वेक्वम्ह,	थीकु—द्यो मथीकु ।
छिके—काप छिके, सर्वनाम सप्तमी, छीके-पिछीके ।	

(७) छगू हे शब्दे नाम, क्रिया, अव्यादि अर्थ
ज्वीगु शब्द—

हः—नाम-सिमाहः वाः—नाम—धान्य, दन्त, वृष्टि ।	
क्रिया—ध्येवाकया हःला ? क्रिया-जाक्यें तथा वा ।	
अव्यय—हः आमथे याय्माःका । अव्यय-वा ! वैला ?	
सुः—नाम—गंगु वामा	म्हः—नाम-शरीर,
क्रिया—लँ सु कि पुतु छु क्रिया-थ्व छु म्हला ?	
अव्यय—व सु ? अव्यय—वया ज्ञान साबहे म्ह ।	

कृदन्त प्रत्यय—याःम्ह, नःन्ह, जूम्ह ।

(८) विसर्ग रहित सहितं अर्थ पाईगु शब्द—

खल—बुँपिक,	खःला—प्रश्न ।
लासा—(लायगु), लाःसा—(लाःसी बी वं मय्) ।	
बसा—लायगु काप, बसाः—धातुया थल-बल ।	
तसि—तरुता, तःसि—छगू प्रकारया फल ।	
पला—(विपला), पलाः—पलाख ।	

(९) पद योग वियोगं आपालं अर्थ पाईगु शब्द—

दीला—असार महीना, दी ला ?—वा दीला ?	
ताला—गर्मी महीना, ता ला—तातू ला ।	
सिता—नियोलो, सि ता—यज्ञयात सिं ता दत ला ?	
न्यासल किसि—न्यासः किसि, न्या सल किसि—	
न्या, सल तथा किसि ।	

(१०) मूल शब्द सोया समास व संधि शब्द प्रचलित
व शुद्धतागु शब्द—

सु+यात=स्वेत, स्वैत । सिथे+यात=सीत ।

पुथे+यात=प्वीत । पि+आना=प्याना ।

थ्व+यात=थ्वेत, थ्वैत । गुं+आना=ग्वाना ।

(११) विकल्पं (क्वेयागु आखः) निगूलिं ज्यूगु
शब्द—

तसकं—तसतं, हेकलं—हेकतं ।

अयक—अेक, अथे—अे ।

थयक—थेक, थथे—थे ।

खईल—खईच, सफुली—सफूती ।

(१२) सन्धि ज्वी बले दथ्वी च्वंगु 'ल' कार लोप ज्वीगु छुं शब्द—

त्वाल+ल्हाये=त्वालहाये, खवाल+पात=खवापात ।

हाल+कल=हाकल, भयाल+पात=भयापात ।

चाल+कल=चाकल, साल+गाल=सागाल ।

(१३) छगू धातुया तुं अर्थ मेगु छगू आदरार्थ धातुई नं प्रयोग ज्वीगु शब्द—

(क) नये—भये, द्योने—धं दिये ।

(ख) थव—थ्वेक, थवसपोल, छ—छि, छपिं, छिकपिं ।
व—वेक, वसपोल, नेत—मित—पित ।

(१४) क्रिया शब्दया न्ह्योने वैगु क्रिया विशेषण थें तुं निगू शब्द संबन्धीत जुया जक पुरा अर्थ पिहां वैगु शब्द—

पाः—फये, काये, हिले, तये, पुले ।

ताः—खये, वाये, खने, दाये, ल्हाये ।

पाः—चिने, छाये, स्वल ।

प्वाः—खने, स्यात, तिये ।

भोः—सुये, पुये, खयने, छ्याये ।

तिः—न्हुये, सिये, साले, न्हाये, काये, तये ।

(१५) प्रायः षष्ठीतत्पुरुष समासांत्ये वैगु शब्दया “व् कार” चिना खः सहितगु अकारांत ज्वीगु व क्रिया शब्दया न्ह्योने वैगु संज्ञा शब्दया जक “ओ कारान्त” ग्वो आखः ज्वीगु शब्द—

संज्ञास

म्वः—प्याखुंम्वः, पःखाम्वः, घावुंम्वः, जनिम्वः,

त्वा म्वः, कसिम्वः, लासाम्वः ई० ।

ज्वः—खापा ज्वः, पाखा ज्वः ।

क्रियास

मो—स्यात, लहुये, न्हिले, जुल, थुये, ताये, थाये ।

जो—दल, चिने, तये, काय् ।

(१६) ‘अ’कारपूर्व शब्दे ‘अ’ या थासे ‘आ’ व ‘आ’ या थासे ‘अ’ पूर्व ज्वीगु शब्द व अनुस्वार लोप ज्वीगु शब्द—

काये—कया, धाये—धया, चा+छि=चछि, ला+छि=लछि ।

क्वहाँ—क्वाहाँ थहाँ—थाहाँ, संग्—सांग् ।

दँ+छि=दछि, फँ+छि=फछि, स्वँ+खि=स्वखि

(१७) पदया आखः फारा पुगूया अर्थ मेगु ज्वीगु शब्दः—सिता—तासिं, माला—लामा, किजा—जाकि,
तुसि—सितु, दोँचा—चादों, पाखा—खापा,
लामा—भाला, कापः—पःका, पालि—लिपा ।

(१८) स्थानीयता व असाहितिक शब्द छगू यातुं शब्दे विभिन्नगु शब्दोच्चारण जुया च्वगु शब्दः—मल्ता—
महल्ता, मलभता, वाउं—वामु, पाउं—पामु ।

बखुँ—बाखुँ, चखुँ—चाखुँ, हलू—हालू ।

ब्वने—बीने, वने—इने, च्वले—चिले ।

(१९) विभिन्न जातिय समूहया भिन्नगु शब्द—

मनूया समूह—हूल, जमात, भीड़, फौज, दल ।

पशु पंक्षिया समूह—बथान, बगाल ।

ग्वोगु पदार्थ समूह—पुचः, मुप्पा ।

हाकगु पदार्थ समूह—फँ, ज्वाब्, थ्वाय्, थ्वाँ ।

चिची ग्वोगु पदार्थ समूह—ब्व ।

छुटे याय् मफुपिं प्राणी समूह—इल, वाईईया, पुचः ।

न्ह्यागु नं भाग भागगुया समूह—थी ।

(२०) आपाः शब्दया थासे छगू शब्दं गाईगु शब्दः—

देख—जःगु लहा बाँलाक चले मज्जुह, आपि
लहा नं दुटि नं चले मज्जुह, संकां संख्या इलं निसें
मिखां मखनीम्ह, दुजः—दुज्यायाईपिं, पाक-खँल्हाय्

मसःम्ह, याक—छम्ह जकम्ह, कोसु—जन्मे छको
सिवाय गर्भे मदुम्ह, न्वाख्वं—न्हाक न्वासां मज्जुम्ह,
मेलि—मचा काईम्ह, कोस—पेनं बिया द्वै बले बीगु
धन, तोर्का—न्होने दुगु वस्तु हे मखँम्ह, तंकालि—तँ
फी मफुम्ह, काकः—ल्हा बांलाक चले मज्जुम्ह,
सिंतली—चसिम्ह, कवे—आपानुगः स्याम्ह, हेवसाद्यो—

हेका काईम्ह, त्याःपं—त्या पाखे लीम्ह, ज्याःपुसा—
बुढाबले दम्ह देके लिग याम्ह मचा, बाखँपाः—बाखँ
कने सिधय्व कनीम्ह सित अर्पण निति हैगु वस्तु,
लवा—पिने पिने जक जुइम्ह मनू।

(क्रमशः)

समाचार—

लुम्बिनी—लुम्बिनीया पुनरुद्धार याय्गु बारे
धर्मोदय सभाया पाखें वंगु निवेदनया बारे विचार
याःसे ०६।४।२ स नेपाल सरकारं खुम्ह व्यक्तिया छगू
कमिटि दय्का उगु कमिटियात लुम्बिनीया सम्पूर्ण
अधिकार बीगु निर्णय जूगुया सूचना धर्मोदय सभा-
या प्रधान मंत्री, भिक्षु अमृतानन्दयात वोगु दु।

उपर्युक्त कमिटिस धर्मोदय सभाया पाखें स्वम्ह
(३) सदस्यपि, टौलिहवाया बडा हाकिम, भैरवाया
बडा हाकिम तथा लुम्बिनी च्दम्ह छम्ह व्यक्ति च्वनी।
थ्व कमिटिस च्वनेया निति २५।७।२ स श्री घः
विहारे जूगु धर्मोदय सभाया कार्यकारिणी बैठकस
भिक्षु अमृतानन्द, भिक्षु महानाम व उपासक श्री
मणिहर्ष ज्योति तय्गु निर्णय याःगु दु।

आनन्दकुटी विद्यापीठ—आनन्दकुटिस विद्यार्थी
बालकत तयाः आखः ब्वंका च्दंगु बारे चर्चा
जूसैलि गत अगस्त महीनास भदन्त आनन्द कौस-
ल्यायनया सभापतित्वे आनन्दकुटी छगू साधारण
सभा जुल। सभास उपर्युक्त बालकतेत आखः ब्वंका
च्दंगु ज्या प्रशंसनीय खः धयागु निश्चय जूसैलि
उकियात छगू नामकरण यानाः उत्तरोत्तर वृद्धि याय्गु
उचित धका भालपाः उकियात 'आनन्दकुटी विद्या-
पीठ' धका नामकरण यात। नाप नापं भिक्षु-

धर्मालोक स्थविरया नायकत्वे उगु विद्यापीठया अभि-
वृद्धिया निति विचार विनिमय याय्का निति छगू
सलाह समिति नं स्थापित यात।

'आनन्दकुटी विद्यापीठ' धका नां प्रचार जूसैलि
नेपाले च्वंपि भिक्षुपिनि अनेक सन्देश जुल। फल-
स्वरूप अगस्त २४ तारिक शनिश्चर बार खुनु संघ-
नायो भिक्षु प्रज्ञानन्द स्थविरया सभापतित्वे श्री घः
विहारे सकल भिक्षुपिनि छगू साधारण सभा जुल।
थ्व सभास भिक्षु संघपिनि भ्रम दूर जूसैलि सकल
भिक्षुपिसं आनन्दकुटी बालकत तयाः विद्या ब्वंकेगु
ज्या याना च्दंगु बारे हार्दिक अनुमोदन यानाः विद्या-
पीठया अभिवृद्धिया लागी सकस्य गुहालि याय्गु
निर्णय यात। थ्व विद्यापीठ भिक्षुपिनि पाखें हे
स्थापित जूगु भालपे माःगु जुल। आशा दु कि थ्व
विद्यापीठया अभिवृद्धिया लागी सकल सज्जनपिसं
गुहालि बी। भिक्षु संघया थ्व निर्णययात जिमि
हार्दिक धन्यवाद दु। विद्यापीठया प्रधान अध्यापक
श्री न्हुछे बहादुर उपासकयात नं जिमि शुभकामना
दु।

द्वितीय विश्वबौद्ध सम्मेलन—

१९५२सितम्बर २५ तारिकस टोक्यो, जापाने ज्वीगु
द्वितीय विश्वबौद्ध सम्मेलने नेपाःया प्रतिनिधित्व जुया

वनीपि प्रतिनिधित सितम्बर २१ तारिक खुनु बी० ओ० ए० सी० कंपनीया हवाई जहाज द्वारा वनीगु निश्चय जुल। प्रतिनिधि मण्डल टोक्योले २३ तारिक खुनु थ्यनी। प्रतिनिधि मण्डल थथे :—

(१) भिक्षु अमृतानन्द—प्रतिनिधि मण्डलया नायो।

(२) श्री केशरलाल उपासक

(३) भिक्षु बुद्धसार

(४) श्री त्रिरत्नलाल श्रेष्ठ

प्रतिनिधि मण्डलतेसं नेपाःया संस्कृति क्यनेया निति पुरष्कार स्वरूप नेपाली जनताया पाखें जापानी जनतायात बीत हस्तिदन्तया द्यगः छगः यंकीगु दु। जिमिके पूर्ण विश्वास दु कि धर्मोदय सभाया पाखें वंपि थव प्रतिनिधि मण्डलद्वारा नेपाल जापान या दृष्टी छगू न्हूगु सांस्कृतिक सम्बन्ध स्थापित ज्वी।

धर्मोदय सभाया पाखें अन्तर्राष्ट्रीय बौद्ध सम्मेलने भाग कयाः गुलि नेपाःया इज्जत तयाच्चन, उकिया बारे भीसं धाय् हे माःगु मदु। आशा दु कि थुगु हे कथं धर्मोदय सभां हरेक विश्वया बौद्ध-कार्यस थःगु स्थान कयाः भगवान् बुद्ध जन्म जूगु नेपाल भूमिया प्रतिस्था बढे याई।

समाचार दु कि उपर्युक्त सम्मेलनस सहभागी ज्वीया निति लंकाद्वीप सितम्बर ४ तारिक भिक्षुपि न्हेम्ह (७) सहित मेपि उपासकोपासिकापि न्यी-न्याम्ह (२५) जापाने वंगु जुल। लंका प्रतिनिधिया नायो राजा हेवावितारणं लंका जनताया पाखें जापानी जनतायात बीत सर्वज्ञ बुद्धया अस्थिधातु व बोधिवृक्षया कचा नं यंकुगु जुल। थवयां अतिरिक्त

लण्डन, फ्रांस, यूरोप, थाइलाइण्ड, काम्बोज, बर्मा, लावस्, कियट्नाम, यू० एस्० ए०, फिलिपाइन्, हावाई मंगोलिया, कोरिया, ल्हासा, तथा सिक्किम पाखें नं अनेक प्रतिनिधित वनीगु दु।

सांची महोत्सव—आगामी नवम्बर ३० तारीक १९५२ स भोपाल राज्ये, सांची गामे, सारिपुत्र महा-मौद्गल्यायन अरहतपिनि पवित्र अस्थि धातु कलकत्ता महाबोधि सभां यंकाः उगु स्थाने निर्माण जूगु न्हूगु विहारे स्थापित याय्गु उपलक्षस बडो भारीछांट उत्सव ज्वीगु दु। थव हे अवसरस महाबोधि सभाया सुवर्ण जयन्ती नं ज्वी भारतया प्रधान मन्त्री श्री जवाहरलाल नेहरू तथा भारतया उपराष्ट्रपति सर्व-पक्षि श्री राधाकृष्णपि नं उपस्थित ज्वी।

थव न्हूगु निर्माण जूगु विहारया लागी जंमा अन्नाजि १८०,००० खर्च जूगु समाचार दु। थुकेया निति भोपाल राज्यया नवाबं २५,०००, भारत महा-बोधि सभां ३०,०००, व्यूगु दु। बाकी खर्च व्याक लंका महाबोधि सभाया पाखें जूगु जुल। थव पवित्र उत्सवे सहभागी ज्वी योपि भाजु मैजुपि दुसा क्वे च्वयागु ठिकानास पौ व्यवहार याना दिसँ—

प्रधान मंत्री,

महाबोधि सभा

४, ए, बांकम् चटर्जी स्ट्रीट,

कलकत्ता—१२

काम्बोजे सारिपुत्र धातु—आगामी अक्टूबर ५ तारिक खुनु, काम्बोज राजाया विशेष निमंत्रणा-नुसार, भारत महाबोधि सभां सारिपुत्र महामोद्ग-ल्यायन अरहन्तपिनि पवित्र धातु छगू हप्ताया निति काम्बोजे यंकीगु समाचार दु। अस्थिधातु बिज्याकेत काम्बोज जुजुया विशेष वायुयान कलकत्ताय् वई।

धर्मोदय सभाया ल्या

(१९४८ दिसम्बर निसें १९४९ नवेम्बर ७ तारीख तक)

आय व्ययया ल्या

आय

५१६३-१३-० कार्यालय विभागं वोगु
 ८६५-०-० प्रकाशन विभागं वोगु
 ८१-१३-३ पुस्तक विक्री वोगु
 ३४-८-० स० बैंक बनारसयागु व्याज
 १४४६-६-३ जम्मा नोकसान जूगु दा
 माचा ल्याखे सारे यानागु
 ७,५६१-८-६

अमृतानन्द

२५/७/५२

माचाया ल्या

३७,४०१-१-३ न्हापायागु साल ता०
 ३०-११-४८ तकयागु
 बाकिगु माचाया दा
 ३७,४०१-१-३

(१९४९ नवेम्बर ८ तारीख निसें १९५२ मार्च १७ तारीख तक)

आय व्यय ल्या

नेट आय

कार्यालय विभाग—

पत्रिका विभाग—

बिल्डिंग विभाग

पुस्तकालय विभाग—

त्रीपाई विभाग—

पुस्तक विक्री विभाग—

ऐना विक्रीया नाफा—

२४३-६-६

१५००-०-०

१७४३-६-६

नेट नोक सानजूगु माचा ल्याखे सारेयाना—६५४१-७-६

८२८५-१-३

थ्व दिसाप जि बांलाक खाता जांचे याना सोया ठीक जू अशोकरत्न ५-६-५२ । भिक्षु महानाम २५-७-५२

माचाया ल्या

आय

नेट व्यय

६२६-३-०

५५५०-१-६

११४७-१५-०

४४७-६-०

२१३-७-६

८२८५-१-३

८२८५-१-३

अमृतानन्द भन्तेयागु समयस

नेट माचायागु दा बाकीगु—३५,६५४-११-०

तकया

जम्मानेट नोकसान—

नेट माचा बाकी—

६५४१-७-६

२६,४१३-३-३

३५,६५४-११-०

३५,६५४-११-०